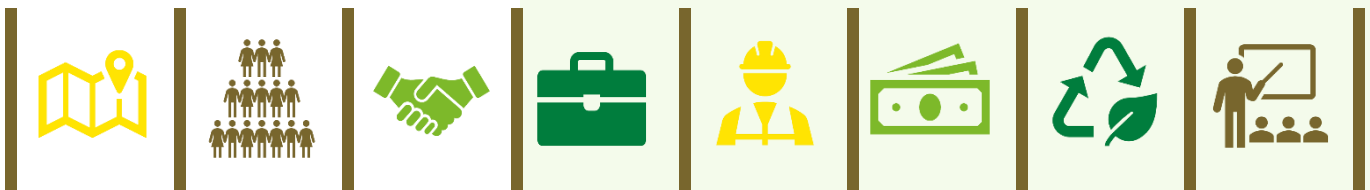

Strategia Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030. Aktualizacja

Cieszyn-Lubenia
2017-2022

Opracowanie:

Spis treści

Wstęp	5
I Uwarunkowania, kontekst i kluczowe ustalenia diagnostyczne	6
1. Uwarunkowania prawne i metodyka opracowania strategii	6
Podstawa prawna	6
Metodyka opracowania strategii	7
2. Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi	7
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	9
Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju	12
Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	13
Plan przeciwdziałania skutkom suszy	13
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	15
4. Wnioski z diagnozy	18
Demografia	18
Edukacja i kultura	18
Pomoc społeczna	19
Przedsiębiorczość i rynek pracy	19
Infrastruktura i ochrona środowiska	20
Budżet gminy	20
5. Analiza SWOT	21
II Założenia planistyczne	24
6. Wizja i misja rozwoju	24
7. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	25
8. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	26
9. Wymiar interwencji strategicznej	31
OSI w strategii rozwoju województwa a zakres planowanych działań gminy	31
Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy	37
10. Schemat ilustrujący założenia planistyczne	39
III Wdrażanie	40
11. Realizacja, monitoring, ewaluacja i aktualizacja strategii	40
12. Rezultaty planowanych działań	42
13. Finansowanie strategii	44
14. Ewaluacja ex-ante	45
Załącznik nr 1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	47
1. Charakterystyka i diagnoza sytuacji społeczno- gospodarczej	47
1.1. Położenie i podział administracyjny	47
1.2. Warunki naturalne	48
1.3. Struktura demograficzna	49
1.4. Infrastruktura społeczna	51
1.4.1. Oświata	51

1.4.2.	Pomoc społeczna	54
1.4.3.	Kultura	57
1.4.4.	Turystyka	62
1.5.	Przedsiębiorczość i rynek pracy.....	63
1.6.	Stan finansów	68
1.7.	Infrastruktura techniczna	71
1.7.1.	Drogi i komunikacja	71
1.7.2.	Infrastruktura	72
Załącznik nr 2 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....		75
	Polityka przestrzenna w systemie polityk publicznych	75
	Instrumentacja polityki przestrzennej.....	76
	Rekomendacje dla polityki przestrzennej	76
Załącznik nr 3 Mapy ryzyka i zagrożenia powodziowego		79

Wstęp

Strategia rozwoju gminy to dokument planistyczny zawierający wieloletnie cele i kierunki działania jednostek samorządu terytorialnego. Zmieniające się dokumenty prawne kształtujące politykę rozwoju wymuszają potrzebę ciągłego weryfikowania krajowych, regionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych.

Niniejsza aktualizacja wynika przede wszystkim z konieczności dostosowania strategii do aktualnie obowiązujących przepisów i dokumentów. Strategia po aktualizacji zawiera wszystkie obowiązkowe elementy, które wskazane są w ustawie o samorządzie gminnym oraz została zaktualizowana o najnowsze dane statystyczne, które obrazują sytuację społeczno-gospodarczą w gminie Lubenia. Zgodnie z nowelizacją ustawy o samorządzie gminnym, w aktualizacji strategii znalazł się również model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z najważniejszymi ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie. Nowelizacja kładzie także nacisk na odniesienie się do obszarów strategicznej interwencji (OSI) na poziomie krajowym, regionalnym, a także wskazuje na możliwość wyznaczenia OSI kluczowych dla gminy. Z tego względu aktualizacji została poddana również część planistyczna niniejszej strategii.

Podczas tworzenia strategii brano pod uwagę przeobrażenia zachodzące w sferze gospodarczej i społecznej, mające wpływ na rozwój zarówno Gminy Lubenia, jak i całego powiat rzeszowski oraz województwa podkarpackiego.

Potrzeba opracowania strategii rozwoju wynika z wielu przesłanek. Najważniejszą z nich jest rozwój regionu oraz zamiany w uwarunkowaniach społecznych i gospodarczych gminy Lubenia i jej otoczenia-pogarszająca się demografia, rozwój nowych technologii, rozbudowa głównych osi transportowych, skutki ogólnoświatowego kryzysu gospodarczego oraz rosnący deficyt finansów publicznych.

Polityka regionalna stawia na zintegrowane i wieloaspektowe podejście do rozwoju terytorialnego, z nastawieniem na rezultaty zaplanowanych celów. Zgodnie z przepisami, w strategii skupiono się na trzech wymiarach: społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w ramach których zdefiniowano cele strategiczne.

W Strategii rozwoju wskazana jest wizja i misja gminy oraz strategiczne kierunki rozwoju. Stanowi ona podstawowy instrument długofalowego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego. Pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych oraz społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych. Dzięki Strategii możliwe jest określenie możliwości i ograniczeń w zakresie realizowanych i planowanych zadań. Pozwala również na efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, do których należą środowisko przyrodnicze, zasoby ludzkie, infrastruktura oraz środki finansowe.

I Uwarunkowania, kontekst i kluczowe ustalenia diagnostyczne

1. Uwarunkowania prawne i metodyka opracowania strategii

Podstawa prawna

Podstawą prawną definiującą kształt i strukturę *Strategii Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030* jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, 1834) która stanowi, że strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy oraz określa w szczególności:

1. cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym,
2. kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
3. oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia,
4. model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy,
5. ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie,
6. obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668 oraz z 2021 r. poz. 1038), wraz z zakresem planowanych działań,
7. obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań,
8. system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych,
9. ramy finansowe i źródła finansowania.

Powyższe obligatoryjne elementy dokumentu wpisują się w strukturę przygotowanej strategii, która uwzględnia obok kwestii gospodarczych oraz społecznych również komponenty przestrzenne, będące nowością w ramach dotychczas obowiązujących przepisów prawa. Zgodnie z Art. 10f. 1. ustawy: Rada gminy, w drodze uchwały, określa szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Kwestią wynikającą ze zmian legislacyjnych jest także wymóg podejmowania działań o charakterze konsultacyjnym z zewnętrznymi interesariuszami, zarówno w wymiarze konsultacji horyzontalnych (np. sąsiednie gminy) jak i wertykalnych. Proces opiniowania Strategii prowadzony jest w celu uzyskania opinii odnośnie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w ramach modelowania i przeprowadzenia polityki przestrzennej w województwie zawartych w strategii rozwoju województwa przez zarząd województwa (Art. 10f. 1-3.).

Metodyka opracowania strategii

Aktualizacja dokumentu polegała głównie na analizie danych zastanych, czyli szczegółowym zaznajomieniu się z dostępnymi dokumentami diagnostycznymi i planistycznymi w wymiarze lokalnym i regionalnym, w tym między innymi ogólnodostępnymi opracowaniami oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Analizie poddano również zbiory danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, w celu uzupełnienia diagnozy i przedstawiania aktualnej sytuacji i procesów zachodzących w gminie. W trakcie procesu aktualizacji dokumentu przeprowadzono także spotkania o charakterze konsultacyjnym z udziałem przedstawicieli władz samorządowych. Miały one na celu zebranie dokładnych informacji na temat aktualnej kondycji gminy, widocznych potrzeb i potencjałów. Ponadto treści przedstawione w strategii zaprezentowano za pomocą obowiązkowego elementu dokumentu, jakim jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej.

2. Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

Przedstawiony dokument wpisuje się w ustalenia nadrzędnych dokumentów planistycznych, na poziomie krajowym, regionalnym, ale również dokumentów lokalnych. Poniżej zdefiniowano i wykazano komplementarność z najważniejszymi dokumentami z ww. poziomów.

Przedmiotowe opracowanie jest zgodne m.in. z następującymi kluczowymi dokumentami:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR
Została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. SOR jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 - KSRR 2030 to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Znajdują się tam postanowienia SOR określone w filarze rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony.
- Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubenia
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego
- Strategią Rozwoju Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-2023
- Strategią Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubenia na lata 2017 - 2023

Duże znaczenie w tworzeniu i opracowywaniu dokumentu strategicznego mają zapisy przedstawione w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030, gdyż odgrywa ona kluczową rolę w wymiarze regionalnym, a także ma przełożenie na dostępność środków finansowych w ramach projektowanego Regionalnego Programu Operacyjnego. W dokumencie zawarto wizję województwa podkarpackiego w 2030 r., które ma stać się obszarem: innowacyjnym i zrównoważonym, wykorzystującym swoje zasoby w sposób odpowiedzialny, zapewniającym odpowiednio wysoką jakość życia mieszkańcom, liderem rozwoju makroregionu Polski Wschodniej, aktywnym uczestnikiem relacji transgranicznych. W strategii rozwoju województwa wskazanych zostało pięć obszarów tematycznych: Gospodarka i nauka, Kapitał ludzki i społeczny, Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska, Dostępność usług oraz Terytorialny wymiar Strategii. W rozdziale *Wymiar interwencji strategicznej*, zostały przedstawione obszary strategicznej interwencji wyróżnione w strategii wojewódzkiej, w które wpisuje się gmina Lubenia, które tworzą płaszczyznę do jej rozwoju w konkretnych obszarach tematycznych.

W Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 wyróżniono pięć obszarów tematycznych wraz z priorytetami:

1. Gospodarka i nauka - Wzmacnianie potencjału regionalnej gospodarki oraz zwiększanie udziału nauki i badań dla innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa,
 - 1.1. Nauka, badania i szkolnictwo wyższe wspierające gospodarkę
 - 1.2. Inteligentne specjalizacje województwa
 - 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie
 - 1.4. Gospodarka cyrkularna (Gospodarka obiegu zamkniętego)
2. Kapitał ludzki i społeczny - Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego jako podstawy umożliwiającej rozwój regionu oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców,
 - 2.1. Edukacja
 - 2.2. Regionalna polityka zdrowotna
 - 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe
 - 2.4. Rynek pracy
 - 2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny
 - 2.6. Włączenie społeczne
 - 2.7. Aktywny styl życia i sport
3. Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska - Rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego,
 - 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE

- 3.2. Rozwój infrastruktury transportowej oraz integracji międzygałęziowej transportu
 - 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego
 - 3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie
 - 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki
 - 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi
 - 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych
 - 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu
4. Dostępność usług - Zwiększenie dostępu obywateli do usług publicznych i podniesienie standardu ich świadczenia dla poprawy jakości życia i wzmacniania procesów rozwojowych,
 - 4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych
 - 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych
 - 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
 - 4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa
 - 4.5. Współpraca ponadregionalna i międzynarodowa
 5. Dodatkowo - Terytorialny wymiar Strategii obszar horyzontalny, którego celem jest wzmocnienie terytorialnej spójności województwa podkarpackiego.

Strategia Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030 Aktualizacja, dodatkowo realizuje przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne (Dz.U. z 2021 r., poz. 2233, 2368, z 2022 r. poz. 88, 258) w szczególności art. 326, który wskazuje, dokumenty, które powinno uwzględniać się w strategiach rozwoju gmin. Są to m.in. plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, plany zarządzania ryzykiem powodziowym czy plan przeciwdziałania skutkom suszy. Poniżej odniesiono się do dokumentów w zakresie bezpośrednio odnoszącym się do granic administracyjnych Gminy Lubenia.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są dokumentami planistycznymi, stanowiącymi podstawę do podejmowania decyzji, które mają wpływ na kształtowanie stanu zasobów wodnych i zasad gospodarowania. Gmina Lubenia zlokalizowana jest w obszarze dorzecza Wisły, konkretniej w regionie wodnym Górnej-Wschodniej Wisły.

Wyznaczając cele środowiskowe dla poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) brano ponadto pod uwagę ocenę stanu lub potencjału ekologicznego i stanu chemicznego. Zgodnie z tym, celem środowiskowym dla JCWP rzecznych jest dobry stan chemiczny wód i elementów hydromorfologicznych. Poniższe tabele przedstawiają szczegółowe informacje na temat JCWP

(jednolitych części wód powierzchniowych) i JCWPD (jednolitych części wód podziemnych) zlokalizowanych na terenie gminy Lubenia.

Tabela 1 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych zlokalizowanych na terenie gminy Lubenia

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Typologia JCW	Status	Stan ogólny	Cel środowiskowy		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
					Stan lub potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
RW200012226549	Gwoźnica	Potok fliszowy	naturalna	dobry	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona
RW2000122265529	Lubenia	Potok fliszowy	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona
RW2000122265689	Strug do Chmielnickiej Rzeki	Potok fliszowy	naturalna	dobry	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona
RW200015226559	Wisłok od Stobnicy do zb.Rzeszów	Średnia rzeka wyżynna – wschodnia	silnie zmieniona część wód	zły	dobry potencjał ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciekła istotnego - Wisłok od Zbiornika Rzeszów do Stobnicy	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW20006226554	Hermanówka	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych PGWWP KZGW.

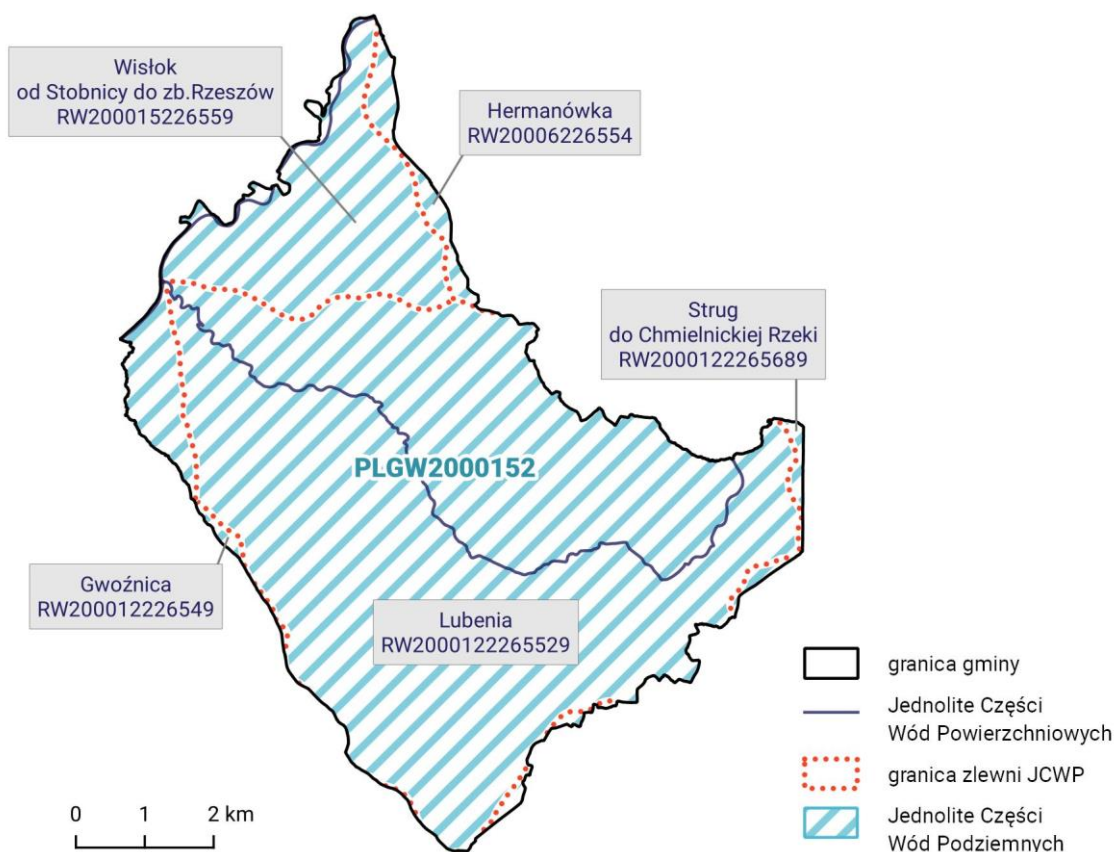
JCWPD i większość JCWP zlokalizowanych na terenie gminy Lubenia charakteryzuje się złym stanem ogólnym oraz jest niezagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych.

Tabela 2 Charakterystyka jednolitych części wód podziemnych zlokalizowanych na terenie gminy Lubenia

Numer JCWPD	Ogólna ocena stanu	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu ilościowego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
PLGW2000152	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło: : opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych PGWWP KZGW.

Rysunek 1 Mapa jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych zlokalizowanych w granicach gminy

Źródło: opracowanie własne.

Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju

Program wodno-środowiskowy kraju to jeden z podstawowych dokumentów planistycznych w zakresie ochrony, zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami w Polsce. Opracowywany jest w celu programowania i koordynowania działań, które zmierzają do realizacji celów środowiskowych, takich jak:

- nie pogarszanie stanu części wód;
- osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych;
- spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawodawstwie, w odniesieniu do obszarów chronionych;
- zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji.

Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK), uwzględnia rozróżnienie na poszczególne kategorie podziału jednolitych części wód: powierzchniowych i podziemnych oraz

obszarów chronionych, z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy. W poniższej tabeli przedstawiono podstawowe działania wyróżnione w aPWŚK dla poszczególnych cieków zlokalizowanych na terenie gminy Grębocice.

Tabela 3 Działania wskazane w aPWŚK dla JCWP i JCWPD zlokalizowanych w gminie Lubenia

Nazwa JCWP/JCWPD	Podstawowe działania
Gwoźnica Strug do Chmielnickiej Rzeki Hermanówka	- regularny wywóz nieczystości płynnych
Lubenia	- budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - regularny wywóz nieczystości płynnych - regularny wywóz nieczystości płynnych
Wisłok od Stobnicy do zb.Rzeszów	- modernizacja oczyszczalni ścieków Siedliska - opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia - regularny wywóz nieczystości płynnych
PLGW2000152	- coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie aPWŚK.

Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Nadrzędnym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te mają prowadzić m.in. do obniżenia strat powodziowych. Dla obszaru dorzecza Wisły wyznaczonych zostało 59 obszarów problemowych. W planie zarządzania ryzykiem powodziowym zidentyfikowano miejsca problemowe, dla których stwierdzono znaczące zagrożenie lub ryzyko powodziowe.

Wśród celów głównych PZRP wymienia się:

1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego
2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego
3. Poprawę systemu zarządzania ryzykiem powodziowym

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) jest dokumentem, który został sporządzony na podstawie art.183 – 185 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 2233, 2368). Teren gminy Lubenia znajduje się na obszarze, który został zakwalifikowany w klasach zagrożenia suszą rolniczą do klasy I – słabo zagrożone, a w klasach zagrożenia suszą hydrologiczną i hydrogeologiczną do

klasy II – umiarkowanie zagrożone. Według klas łącznego zagrożenia suszą, obszar gminy Lubenia określono jako umiarkowanie zagrożony suszą.

Do celów szczegółowych PPSS należą:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy,
- zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy,
- edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy,
- formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

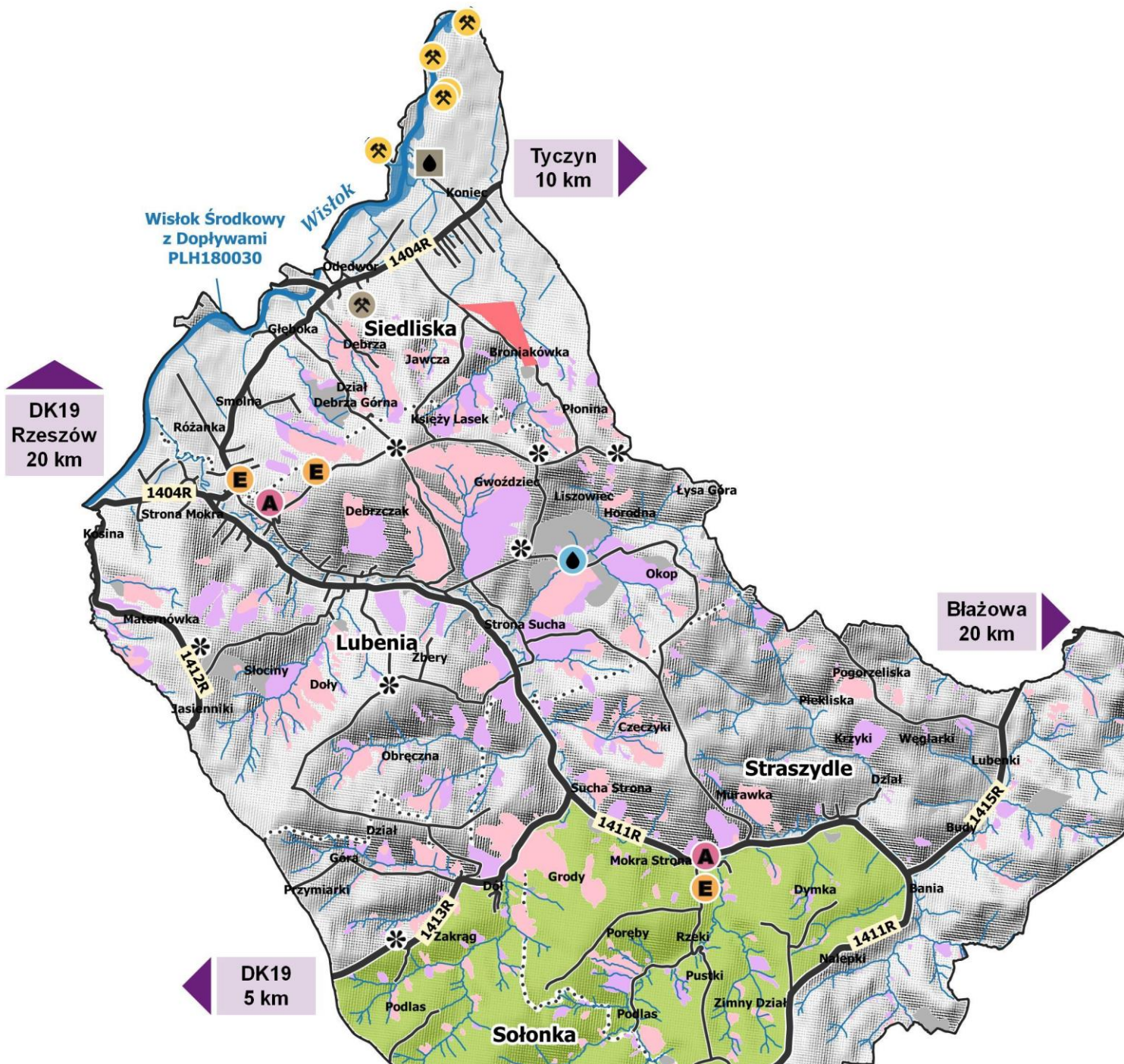
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału gminy z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy Lubenia została przedstawiona za pomocą dwóch map: map uwarunkowań oraz modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Mapa uwarunkowań jest analizą kluczowych uwarunkowań mających wpływ na kierunek rozwoju gminy. Przedstawia układ komunikacyjny, wybrane elementy infrastruktury technicznej, zasoby środowiska przyrodniczego, zasoby dziedzictwa historycznego i kulturowego, obszary występowania zagrożeń naturalnych, obszary wymagające ochrony.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazuje ogólne kierunki rozwoju przestrzennego gminy, obszary problemowe oraz obszary z potencjałem rozwojowym o określonych funkcjach. Na mapie przedstawiono obszary zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej wraz z usługami, które są zgodne z kierunkami zagospodarowania zawartymi w *Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Lubenia*. Mapa ma charakter schematyczny i może przedstawiać projektowane kluczowe inwestycje, strefy aktywności gospodarczej, obszary doposażenia w infrastrukturę techniczną, obszary rewitalizacji.

..... granica sołectwa

□ granica gminy

— drogi powiatowe

— drogi gminne

— ciek

* platformy widokowe

A strefy A ochrony konserwatorskiej

E strefy E ekspozycji zespołu zabytkowego

● źródła wód mineralnych

● oczyszczalnia ścieków

■ obszar chronionego krajobrazu

■ specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000

udokumentowane złoża kopalin:

■ gipsy i anhydryty

⚒ kruszywa naturalne

⚒ kamienie drogowe i budowlane

osuwiska:

■ aktywne ciągle

■ aktywne okresowo

■ nieaktywne

GMINA LUBENIA

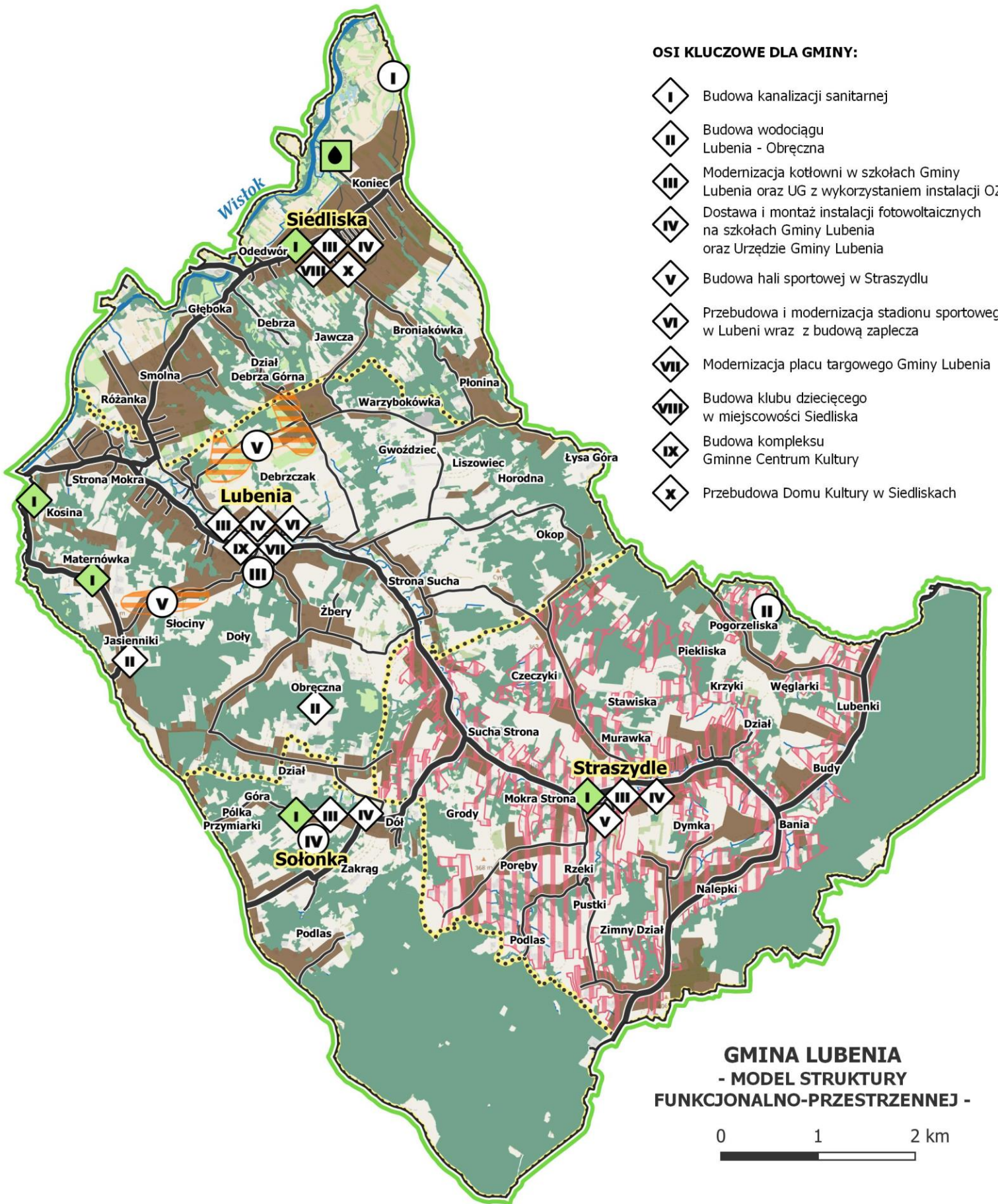
- UWARUNKOWANIA -

0 1 2 km

OSI KLUCZOWE DLA GMINY:

- I** Budowa kanalizacji sanitarnej
- II** Budowa wodociągu Lubenia - Obręczna
- III** Modernizacja kotłowni w szkołach Gminy Lubenia oraz UG z wykorzystaniem instalacji OZE
- IV** Dostawa i montaż instalacji fotowoltaicznych na szkołach Gminy Lubenia oraz Urzędzie Gminy Lubenia
- V** Budowa hali sportowej w Straszydle
- VI** Przebudowa i modernizacja stadionu sportowego w Lubeni wraz z budową zaplecza
- VII** Modernizacja placu targowego Gminy Lubenia
- VIII** Budowa klubu dziecięcego w miejscowości Siedliska
- IX** Budowa kompleksu Gminne Centrum Kultury
- X** Przebudowa Domu Kultury w Siedliskach

**GMINA LUBENIA
- MODEL STRUKTURY
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ -**

- granica gminy
- granica sołectwa
- obszar rewitalizacji
- lasy
- zabudowa zagrodowa i mieszkaniowa wraz z usługami

POZOSTAŁE DZIAŁANIA:

- I** Utworzenie terenów inwestycyjnych
- II** Rozbudowa i rozwój terenów inwestycyjnych
- III** Utworzenie placu sprzedaży bezpośredniej
- IV** Budowa domu opieki dla osób starszych
- V** Zwiększenie ilości terenów zagospodarowanych rolniczo

**INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO
O ZNACZENIU PONADLOKALNYM:**

- Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej/ekologicznego transportu ROF
- Przebudowa, rozbudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków
- Budowa, rozbudowa, modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej

4. Wnioski z diagnozy

Demografia

- W 2020 r. gmina liczyła 6 432 mieszkańców. W latach 2016-2020 liczba mieszkańców gminy nieznacznie zmalała – o 0,2%. Do 2030 liczba ta wyniesie około 6 397 - szacuje się spadek na poziomie 0,5%.
- Przyglądając się strukturze wieku można zauważyć, że nastąpił wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (0,3%) oraz poprodukcyjnym o 4,6%. Natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym spadła o 1,3%. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wzrósł o 0,8 pp. osiągając poziom 17,7% w 2020 r., co w porównaniu do powiatu rzeszowskiego (15,4%) i województwa (17,4%) wypada niekorzystnie. Dane te świadczą o postępującym starzeniu się społeczności lokalnej.
- Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 ludności w 2020 r. wyniósł -4,04. Dla porównania wskaźnik ten dla powiatu rzeszowskiego wyniósł 0,14, natomiast dla województwa podkarpackiego -2,15. Gmina Lubenia jest w gorszej sytuacji demograficznej.
- Korzystnie wypada saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców, które w 2020 r. osiągnęło poziom 4,97 – najwyższy poziom w okresie 2016-2020, co świadczy o rosnącej atrakcyjności gminy.

Edukacja i kultura

- W 2020 r. odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 101,2, natomiast odsetek dzieci objętych opieką żłobkową 10,0%. W 2018 r. powstał pierwszy żłobek, w związku z czym opieka żłobkowa jest obecna w gminie od niedawna.
- Liczba uczniów w szkołach podstawowych w 2020 r. wyniosła 519 – to o 52,2% więcej niż w 2016 r.
- W przypadku wyników egzaminu ósmoklasisty w 2021 r., gmina Lubenia uzyskała wyższe wyniki egzaminu z języka polskiego i matematyki w porównaniu do wyników powiatu i województwa, natomiast nieco gorzej wypada pod względem egzaminów z języka angielskiego.
- Współczynnik skolaryzacji brutto w 2020 r. wyniósł 97,74 – w stosunku do 2016 r. jest to wzrost o 12,5%.
- Liczba czytelników bibliotek publicznych stopniowo spada. Mimo to liczba czytelników bibliotek na 1 000 ludności w 2020 r. wyniosła więcej (152) niż w przypadku powiatu rzeszowskiego (124) i województwa podkarpackiego (129).

- Liczba wypożyczeń księgozbioru na 1 000 mieszkańców także jest wyższa (28,6) niż w powiecie (18,4) i województwie (17,6).

Pomoc społeczna

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w analizowanym okresie spadła o 34%, osiągając poziom 202 w 2020 r. Biorąc pod uwagę wskaźnik liczby beneficjentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniósł on 314 w 2020 r., co jest wskaźnikiem niższym niż ten dla powiatu rzeszowskiego (494) i województwa podkarpackiego (542).
- Zasięg korzystania z pomocy społecznej ogółem w 2020 r. wyniósł 3,1%, a zatem mniej niż zasięg dla powiatu (4,9%) i województwa (5,4%).

Przedsiębiorczość i rynek pracy

- Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w latach 2016-2020 wzrosła o prawie 24%. W 2020 r. zarejestrowanych było 383 podmiotów.
- Wśród wszystkich zidentyfikowanych firm w gminie Lubenia dominują przedsiębiorstwa sektora prywatnego (97%). Większość podmiotów to firmy zatrudniające do 9 pracowników (95,6%).
- Przeważające grupy podmiotów stanowią przedsiębiorstwa związane z budownictwem (23,8%) oraz handlem hurtowym i detalicznym (19,3%).
- Analizując kondycję lokalnej gospodarki, zauważalna jest przewaga podmiotów nowo zarejestrowanych w stosunku do podmiotów wykreślanych. Od 2017 r. odnotowuje się przewagę podmiotów nowo zarejestrowanych nad wykreślonymi. W 2020 r. różnica ta wynosiła 22.
- Wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców osiągnął wartość 2,18 w 2020 r. czyli podobnie jak w poprzednich latach. Jest to niższa wartość w porównaniu do powiatu rzeszowskiego (2,89) i województwa podkarpackiego (3,77).
- Liczba pracujących w latach 2016-2020 wzrosła o 12,4% - z 267 w 2016 r. do 300 w 2020 r. Gminę Lubenia wyróżnia to, że wśród zarejestrowanych pracujących zdecydowaną większość stanowią kobiety (67%).
- Liczba pracujących w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wyniosła 47 w 2020 r. To zdecydowanie mniej porównując ten wskaźnik do województwa (217) i powiatu (189).
- Liczba bezrobotnych w latach 2016-2019 stopniowo malała – spadek na poziomie 32%. Liczba bezrobotnych w 2020 r. wynosiła 267 – więcej niż w 2019 r. Wzrost ten spowodowany był trudniejszą sytuacją na rynku pracy w czasie pandemii COVID-19. W porównaniu do 2016 r.

w 2020 r. nastąpił prawie 27% spadek. W strukturze bezrobotnych, nieznacznie przeważały kobiety (52%).

Infrastruktura i ochrona środowiska

- W 2020 r. z instalacji wodociągowej korzystało 60% mieszkańców, z kanalizacyjnej – 70,5%, a z gazowej – 42,9%. Widoczne są pozytywne zmiany w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej – udział ludności korzystającej wzrósł o 15,5 pp. w porównaniu do 2016. Odsetek korzystających z instalacji kanalizacyjnej i gazowej nie uległ znaczącej zmianie.
- Dostępność budynków mieszkalnych do sieci wodociągowej wyniosła 63,3%, a do sieci kanalizacyjnej 57,4%. Odsetek podłączonych do wodociągu budynków zwiększył się o 17,6%, natomiast tych podłączonych do kanalizacji uległ zmniejszeniu (o 10,6%).
- Udział procentowy odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych w relacji do ogółu odpadów (62,1%) wypada lepiej w porównaniu do sytuacji w powiecie rzeszowskim (45,9%) i województwie podkarpackim (40%).
- Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w 2020 r. wyniosły 9,4% w wydatkach ogółem. W porównaniu do 2016 r. wzrosły o 85%.

Budżet gminy

- W okresie 2016-2020 deficyt budżetowy odnotowano w 2017 i 2018 r. natomiast w pozostałych latach dochody przewyższały wydatki. W 2020 r. dochody gminy wyniosły 37 298 853,4 zł, a wydatki 32 909 586,6 zł.
- Wśród źródeł dochodów przeważają dotacje, na drugim miejscu są dochody własne. W przypadku dochodów własnych na pierwszym miejscu plasuje się podatek dochodowy od osób fizycznych, a następnie podatek od nieruchomości.
- Według działów klasyfikacji budżetowej wśród wydatków w 2020 r. największy udział stanowiły te związane z rodziną (30,60%) oraz oświatą i wychowaniem (24,91%).
- Dochody na 1 mieszkańca gminy w latach 2016-2020 r. wzrosły o niemal 77%. W 2020 r. wartość ta była równa 5 790,85 zł.

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najczęściej spotykanych metod diagnozy sytuacji społeczności lokalnej. Jest to narzędzie, które umożliwia analizę zasobów i otoczenia gminy, pozwala także na rozpoznanie priorytetów jej rozwoju. To narzędzie, dzięki któremu możliwa jest analiza oraz rozpoznanie silnych i słabych stron (Strengths i Weaknesses), a także istniejących potencjalnych szans i zagrożeń (Opportunities i Threats) płynących z otoczenia zewnętrznego:

S	mocne strony	wewnętrzne pozytywne cechy – atuty i walory gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją w otoczeniu
W	słabe strony	wewnętrzne negatywne zjawiska ograniczające możliwości rozwoju gminy
O	szanse	zewnętrzne pozytywne zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju,
T	zagrożenia	zewnętrzne negatywne czynniki, które mogą stanowić bariery i utrudnienia dla rozwoju.

Tabela 4 Analiza SWOT dla gminy Lubenia.

S	Mocne strony	Słabe strony	W
S	<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość Rzeszowa, stolicy województwa, centrum aktywności życiowej i zawodowej dla znacznej części mieszkańców, • Przynależność do Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i realizacja mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, • Środowisko naturalne - specyficzny mikroklimat, zasoby wód leczniczych, wysoka lesistość gminy (27,6%), położenie na terenie Hyżnieńsko-Gwoźnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, • Dobre dostępność komunikacyjna – bliskość drogi krajowej nr 19 i planowanej drogi szybkiego ruchu nr 19, będącej elementem międzynarodowego szlaku Via Carpatia łączącego Europę Południową i Północną, 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczny poziom rozwoju systemu wodno-kanalizacyjnego na terenie gminy - w 2020 r. tylko 62,3% budynków było podłączonych do wodociągu, a 57,4% do kanalizacji. Rozwinięta infrastruktura wodno-kanalizacyjna stanowi podstawę do przyciągnięcia nowych inwestorów na teren gminy, • Niska atrakcyjność lokalnego rynku pracy oraz brak większych zakładów usługowych i produkcyjnych na terenie gminy, • Trudne warunki dla rozwoju rolnictwa – około 70% powierzchni gminy to tereny góryste, • Niedostateczna w opinii mieszkańców dostępność usług medycznych, • Starzenie się społeczności lokalnej – odsetek osób w wieku 65 lat i więcej stopniowo rośnie. W 2020 r. wynosił 17,7% - o 0,8 pp. więcej niż w 2016 r. Według prognozy na 2030 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie stanowić prawie 25% ludności gminy, 	W

- Przynależność do lokalnych zrzeszeń, takich jak: Lokalna Grupa Działania „Trygon –Rozwój i Innowacja”, które wspiera rozwój lokalny oraz Celowy Związek Gmin „Eko-Logiczni”, umożliwiające podjęcie efektywnych działań w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi,
- Rosnąca atrakcyjność osiedleńcza, o której świadczy dodatnie saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wynoszące 4,97 w 2020 r.,
- Spadek liczby bezrobotnych - w 2020 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 267, zatem zmalała o 26,8% w stosunku do 2016 r. Udział liczby bezrobotnych w stosunku do liczby ludności w 2020 r. osiągnął poziom 4,2%,
- Zmniejszająca się skala ubóstwa o czym świadczy spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej - liczba beneficjentów w 2020 r. wynosiła 202 i spadła o 34% w stosunku do 2016 r.,
- Korzystna sytuacja budżetowa charakteryzująca się przewagą dochodów nad wydatkami w latach 2019-2020,
-
- Ujemny przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 000 ludności – w 2020 r. wartość wskaźnika wyniosła -4,04,
- Niski wskaźnik liczby stowarzyszeń, fundacji i organizacji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców – w 2020 r. wskaźnik miał wartość 2,18 i nie uległ zmianie w stosunku do 2016 r.,
- Brak miejsca integracji młodzieży,
- Brak perspektyw zawodowych, w szczególności dla ludzi młodych i wykształconych,
- Niezadawalający standard infrastruktury drogowej - niepełne oświetlenie dróg, brak wystarczającej ilości chodników,
- Niewykorzystany potencjał przyrodniczy - słabo rozwinięta baza turystyczna, rekreacyjna i rehabilitacyjna,
- Brak rozwiniętej infrastruktury handlowo-usługowej,
- Brak dostępu do szerokopasmowego Internetu,
- Słabo rozwinięta infrastruktura gazowa – tylko 42,6% mieszkań ma dostęp do gazu sieciowego,
- Zaśmiecona i zanieczyszczona rzeka Lubenka.

O

Szanse

- Współpraca w ramach MOF Rzeszowa i możliwość pozyskania funduszy na inwestycje w gminie,
- Możliwość pozyskania środków zewnętrznych na finansowanie projektów oraz inwestycji w gminie, głównie środków z Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej na lata 2021 -2027,
- Przyciąganie inwestorów i związany z tym rozwój lokalnego rynku pracy,
- Szansa rozwoju gospodarczego wynikająca z bliskiego położenia planowanej drogi S19 (szlak Via Carpatia),

Zagrożenia

- Starzenie się społeczności lokalnej - dalszy wzrost liczby osób w wieku 65 i więcej,
- Trudności w pozyskiwaniu inwestorów i związany z tym brak nowych miejsc pracy,
- Niestabilna sytuacja gospodarcza w Polsce związana z pandemią COVID-19 i trudności w przewidzeniu jej skutków i konsekwencji,
- Marginalizacja społeczeństwa wsi,
- Nasilające się zagrożenia klimatyczne, szczególnie te związane z suszą – gmina została zaklasyfikowana do obszaru zagrożonego suszą,
- Położenie na obszarze Natura 2000 i związane z tym obostrzenia w realizacji inwestycji.

T

- Dalsze zwiększanie atrakcyjności osiedleńczej, pozwalające skutecznie przyciągać nowych mieszkańców, wynikające m.in. z rozwoju gospodarczego,
- Budowa domu seniora – rozwój oferty senioralnej wykorzystującej walory przyrodniczo-uzdrowiskowe,
- Rzeka Lubenka o dużym potencjale bytowania ryb łososiowatych – szansa na rozwój turystyki wędkarskiej,
- Możliwość wykorzystania wód mineralnych do celów leczniczych,
- Rozwój plantacji malin, ziemniaka, aronii i organizacja rynku zbytu,
- Podtrzymywanie tradycji pszczelarskich, promocja wyrobów, w tym miodów pitnych.

II Założenia planistyczne

6. Wizja i misja rozwoju

Wizja Gminy Lubenia

W roku 2030 Gmina Lubenia wykorzystuje swoją bliską lokalizację względem stolicy województwa podkarpackiego oraz głównych szlaków komunikacyjnych. Nastąpił intensywny rozwój kulturalny- rozbudowano Gminną Bibliotekę Publiczną w Lubeni, która pełni także funkcję Centrum Promocji Dziedzictwa Kulturowego. Zwiększony został dostęp do usług społecznych i zdrowotnych. Wybudowano nowe odcinki wodociągu. Przebudowano drogi, dzięki czemu skróceniu uległ czas dojazdu do pracy. Rozbudowano tereny inwestycyjne, co spowodowało wzrost miejsc pracy na terenie Gminy. Polepszyło się skomunikowanie Gminy z innymi ośrodkami poprzez zwiększenie liczby kursów oraz przedłużenie linii MPK do Gminy. Walory turystyczne w szerszym zakresie są włączone w obieg gospodarczy.

Misja Gminy Lubenia

Misją Gminy Lubeni jest wsparcie rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Celem Gminy jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, możliwości kształcenia, zdobycia satysfakcjonującej pracy oraz stworzenie atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu. Turystom odwiedzającym Gminę Lubenia proponuje usługi turystyczne i rekreacyjne bazujące na bogactwie lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego.

7. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Na podstawie analizy SWOT, badań eksperckich oraz zgodnie z ustaloną wizją i misją Gminy, określono cele główne przewidziane do realizacji w perspektywie krótko- i długoterminowej uzupełnione w dalszej kolejności o kierunki działań.

Wymiar gospodarczy	Cel strategiczny 1.	Wzmocnienie potencjału gospodarczego Gminy Lubenia
Wymiar społeczny	Cel strategiczny 2.	Ograniczenie niekorzystnych skutków procesów demograficznych w oparciu o dobry system usług publicznych
Wymiar przestrzenny	Cel strategiczny 3.	Podniesienie standardów infrastruktury technicznej przy jednoczesnej ochronie zasobów środowiska naturalnego

8. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

Wymiar
gospodarczy

Cel strategiczny 1.

Wzmocnienie potencjału gospodarczego Gminy Lubenia

Kierunek działania 1. Rozwój turystyki i rekreacji na terenie Gminy Lubenia

- Prowadzenie zintegrowanych działań promocyjnych i informacyjnych
- Realizacja imprez budujących markę Gminy Lubenia
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej, tworzenie produktów turystycznych na bazie lokalnego dziedzictwa ze szczególnym uwzględnieniem:
 - a. kopalni gipsu (zwana przez miejscową ludność „gipsiarnią”)
 - b. źródeł wód mineralnych żelazistych i siarczanych na terenie przysiółka Horodna (dawnego uzdrowiska)
- Prowadzenie promocji turystycznej
- Podjęcie działań mających na celu wpis mostu chłopskiego w Sołonce do rejestru zabytków
- Tworzenie punktów widokowych i infrastruktury towarzyszącej
- Rozwijanie turystyki zdrowotnej i weekendowej

Kierunek działania 2. Rozwój przedsiębiorczości

- Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości
- Rozbudowa i rozwój terenów inwestycyjnych
- Zabezpieczenie terenów pod inwestycje
- Utworzenie terenów inwestycyjnych, wybudowanie strefy aktywności gospodarczej
- Prowadzenie trwałego dialogu z podmiotami gospodarczymi
- Promocja gospodarcza i pozyskiwanie inwestorów
- Promocja terenów inwestycyjnych, przygotowanie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej
- Współpraca na rzecz rozwoju gospodarczego gminy
- Promocja postawy przedsiębiorczej oraz samozatrudnienia
- Wspieranie i promocja aktywności zawodowej (również osób starszych)
- Wspieranie inicjatyw związanych z ekonomią społeczną i solidarną
- Prowadzenie aktywnej polityki planistycznej w zakresie tworzenia i aktualizacji MPZP w kontekście wzmocnienia funkcji gospodarczych
- Wykorzystanie potencjału placu targowego i rozwój funkcji handlowych na terenie Gminy o oddziaływaniu ponadlokalnym

Kierunek działania 3. Promocja regionu w oparciu o naturalne, ekologiczne produkty

- Zwiększenie ilości terenów zagospodarowanych rolniczo
- Utworzenie placu sprzedaży bezpośredniej na terenie Gminy
- Organizacja targów produktów lokalnych i cyklicznych imprez tematycznych: kiermaszów, targów promujących produkty lokalne
- Promocja zdrowej żywności w szkołach – zachęcanie do zdrowego gotowania w ramach zajęć lekcyjnych

Wymiar społeczny

Cel strategiczny 2.

Ograniczenie niekorzystnych skutków procesów demograficznych w oparciu o dobry system usług publicznych

Kierunek działania 4. Rozwijanie oferty w ramach kluczowych usług publicznych

Przeciwdziałanie problemom społecznym

- Prowadzenie polityki prorodzinnej
- Podejmowania działań na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej
- Pomoc Gminy w szukaniu pracy przez osoby bezrobotne
- Działania aktywizujące osoby bezrobotne
- Wspieranie rewitalizacji społecznej
- Prowadzenie spójnej polityki mieszkaniowej

Rozwój oświaty na terenie Gminy Lubenia

- Rozwijanie opieki żłobkowej oraz wychowania przedszkolnego
- Modernizacje i remonty obiektów oświatowych na terenie gminy, w tym modernizacja źródeł ciepła, zagospodarowania terenu wokół oraz dostosowanie do funkcjonujących standardów
- Podniesienie poziomu edukacji
- Organizacja szkoleń zawodowych, kursów
- Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy

Ochrona zdrowia mieszkańców Gminy

- Zatrudnienie większej ilości lekarzy obsługujących mieszkańców gminy
- Prowadzenie programów profilaktycznych i zdrowotnych

Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym

- Stworzenie spójnej polityki senioralnej
- Podniesienie poziomu życia osób niepełnosprawnych i starszych poprzez niwelowanie barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy
- Rozwój wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych
- Powstawanie środowiskowych form terapii
- Utworzenie świetlicy środowiskowej dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych i starszych
- Budowa domu opieki dla osób starszych – „Bursztynowe Wzgórze” w gminie Lubenia
- Zwiększenie dostępności gminy w wymiarze komunikacyjnym, usługowym oraz architektonicznym

Ograniczanie wykluczenia transportowego

- Poprawa jakości komunikacji publicznej poprzez zwiększenie liczby kursów i utworzenie nowych
- Współpraca ze Związkiem Gmin Podkarpacka Komunikacja Samochodowa
- Działania na rzecz zwiększenia dostępności komunikacyjnej

Kontynuacja działań z ramach wdrażania procesu rewitalizacji

- Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Lubenia
- Wykorzystanie pustostanów gminnych na potrzeby lokali socjalnych

Kierunek działania 5. Rozwijanie oferty sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej i czasu wolnego

Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

- Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych, rekreacyjnych oraz sportowo-rekreacyjnych
- Stworzenie i rozbudowa oferty sportowej, rekreacyjnej i rekreacyjno-sportowej na terenie Gminy
- Stworzenie infrastruktury dla zagospodarowania wolnego czasu młodzieży
- Wsparcie rozwoju dzieci i młodzieży
- Przebudowa i remont stadionu sportowego w miejscowości Lubenia

Rozwój oferty kulturalnej i zasobów instytucji kultury

- Budowa, remonty i modernizacja obiektów instytucji kultury
- Integracja instytucji kultury
- Wzmocnienie techniczne i wyposażenie podmiotów zajmujących się sferą kultury
- Zagospodarowanie działki i terenu wokół Domu Kultury w miejscowości Sołonka
- Organizacja wydarzeń kulturalnych oraz rozrywkowych na terenie Gminy

Wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego

- Wzmocnienie zasobów technicznych i wyposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych
- Wspieranie lokalnych organizacji pozarządowych
- Wspieranie lokalnych klubów sportowych
- Pogłębianie procesów konsultacyjnych przy wykorzystaniu nowoczesnych technik partycypacyjnych

Wymiar
przestrzenny

Cel strategiczny 3.

Podniesienie standardów infrastruktury technicznej przy jednoczesnej ochronie zasobów środowiska naturalnego

Kierunek działania 6. Zachowanie wysokich walorów ekologicznych oraz przyrodniczo-krajobrazowych Gminy Lubenia

- Przywrócenie wysokiej jakości wód rzeki Lubenki
- Ograniczenie negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko
- Ograniczenie wystąpień nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (awarii sieci wodociągowej i kanalizacyjnej)
- Uświadamianie społeczeństwa o konieczności dbania o środowisko
- Likwidacja niskiej emisji poprzez montaż instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznej i budynkach prywatnych
- Likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci
- Działania na rzecz podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców
- Organizacja systemu odbioru odpadów azbestowych
- Organizacja szkoleń w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
- Budowa instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznej
- Wsparcie dla realizacji projektów parasolowych w tym obejmujących OZE i skierowanych dla mieszkańców gminy (m.in. poprzez koordynację i promocję działań)
- Pomoc gminy w pozyskaniu dofinansowania na instalacje na budynkach mieszkalnych
- Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej
- Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej
- Działania na rzecz rozwoju systemu gospodarki wodno-ściekowej m.in. poprzez rozbudowę stacji uzdatniania wody i ujęcia wody, budowę pompowni, zbiorników wyrównawczych i zasilania energetycznego
- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej
- Organizacja szkoleń w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
- Budowa budek dla języków na terenie Gminy
- Promowanie i rozwijanie inicjatyw związanych z recyklingiem

Kierunek działania 7. Rozwijanie infrastruktury publicznej

- Przebudowa, budowa, remont, rozbudowa i modernizacja dróg, ciągów pieszo-jezdných, chodników, ścieżek / tras rowerowych na terenie całej Gminy Lubenia
- Budowa i modernizacja dróg gminnych
- Współpraca z pozostałymi zarządcami dróg w zakresie poprawy ich standardów
- Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do domów mieszkańców Gminy
- Budowa chodników przy drogach gminnych
- Budowa, przebudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie całej Gminy
- Budowa monitoringu wizyjnego na terenie gminy w tym w szczególności na skrzyżowaniach, w budynkach użyteczności publicznej i w obrębie przestrzeni publicznych

- Modernizacja techniczna i rewitalizacja społeczna obszarów zdegradowanych na terenie Gminy
- Estetyzacja przestrzeni publicznych

Kierunek działania 8. Integracja Gminy Lubenia poprzez wdrażanie przedsięwzięć zintegrowanych w ramach ZIT ROF

Zakres interwencji w ramach Kierunku działania 8. Integracja Gminy Lubenia poprzez wdrażanie przedsięwzięć zintegrowanych w ramach ZIT ROF został przedstawiony w rozdziale 9.

9. Wymiar interwencji strategicznej

OSI w strategii rozwoju województwa a zakres planowanych działań gminy

Rozdział odnosi się do przepisu wskazującego, że strategia rozwoju gminy określa w szczególności „obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668 oraz z 2021 r. poz. 1038 i 1834), wraz z zakresem planowanych działań (Art. 10e. ust. 3. pkt. 6) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583).

Zgodnie z powyższym zapisem prezentowany dokument powinien odnosić się do obszarów strategicznej interwencji (OSI), określonych w strategii rozwoju województwa. Najprościej ujmując, OSI to określone obszary, na których zidentyfikowano bariery rozwojowe lub zasoby i potencjały istotne dla danego regionu. Wśród OSI krajowych wyróżnionych w strategii wojewódzkiej znajdują się miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz Wschodnia Polska. **Gmina Lubenia z uwagi na położenie w województwie podkarpackim wpisuje się w OSI Wschodnia Polska, wskazanym na poziomie krajowym.**

Poza OSI krajowymi w dokumencie wskazano OSI regionalne takie jak:

- 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- 7.2. Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego,
- 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju,
- 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Gmina Lubenia wpisuje się w trzy kategorie regionalnych OSI, wyszczególnionych w strategii województwa podkarpackiego, są nimi:

- 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- 7.2. Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego,
- 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

W poniższej tabeli przedstawiono priorytety, które dotyczą gminy Lubenia wraz z przyporządkowanymi im celami.

Tabela 5 Priorytety wyszczególnione w strategii wojewódzkiej, w które wpisuje się gmina Lubenia

Obszar strategicznej interwencji	Kierunek interwencji
7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,	7.1.2. Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie 7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu

<p>7.2. Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego,</p>	<p>7.2.1. Tworzenie korzystnych warunków do trwałego wzrostu gospodarczego w Rzeszowie i jego obszarze funkcjonalnym ROF 7.2.3. Zapewnienie dobrej jakości życia i realizacji funkcji publicznych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym (ROF) 7.2.4. Rozwój powiązań komunikacyjnych i zintegrowanego systemu transportu publicznego łączących Rzeszów z jego obszarem funkcjonalnym ROF 7.2.5. Gospodarka przestrzenna Rzeszowa i obszaru funkcjonalnego</p>
<p>7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.</p>	<p>7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury techniczne 7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich 7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym 7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej</p>

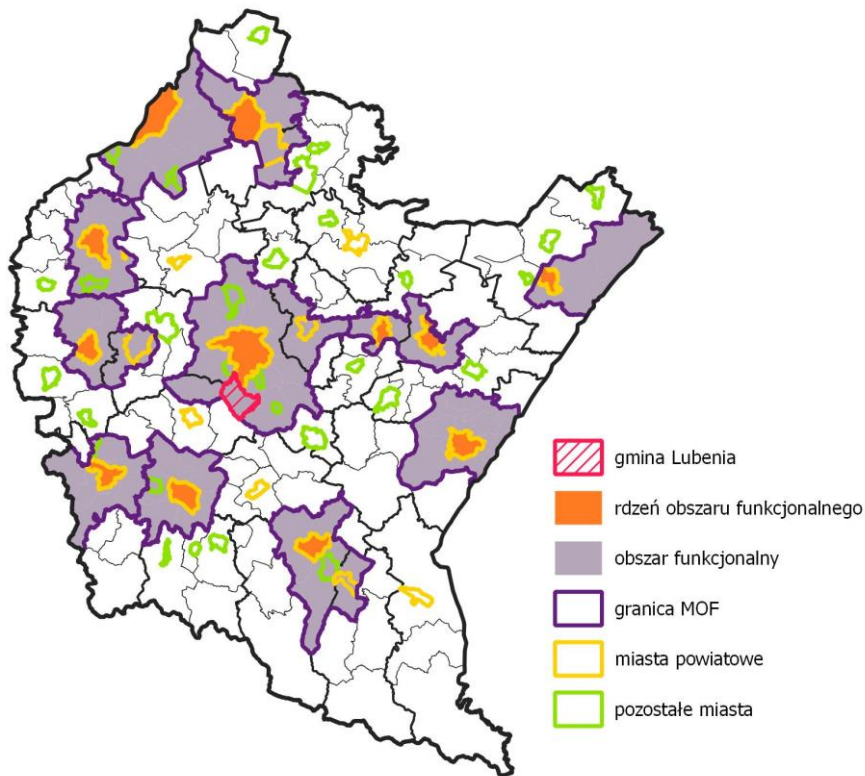
Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.

Rysunek 2 Obszar strategicznej interwencji na poziomie krajowym - OSI Wschodnia Polska, z uwzględnieniem położenia gminy Lubenia

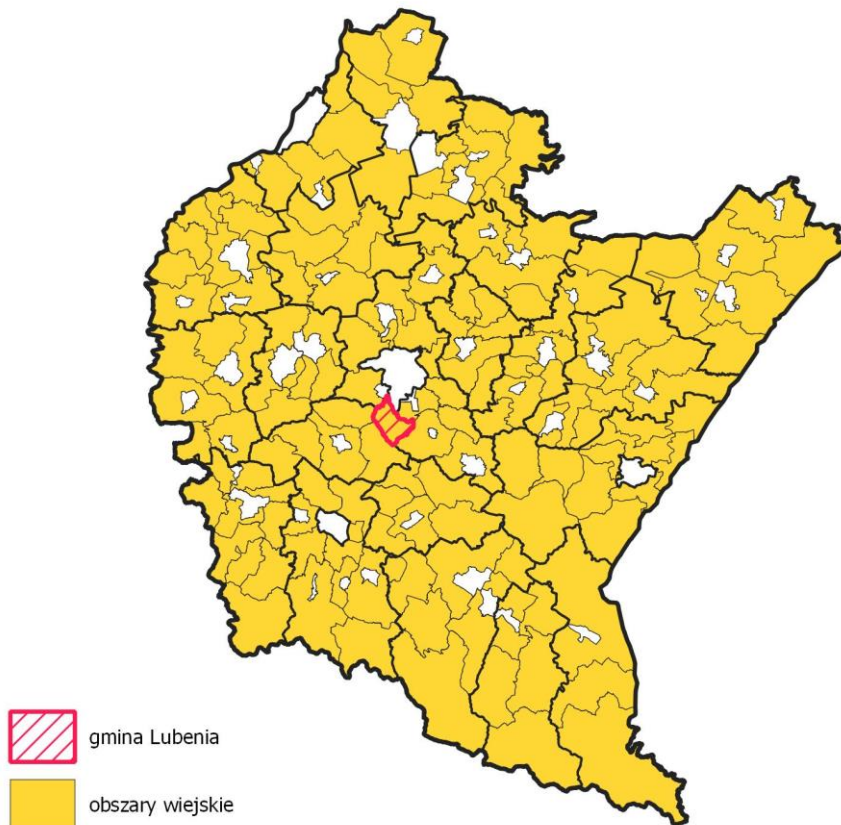
Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.

Rysunek 3 Miejskie Obszary Funkcjonalne wskazane w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030, z uwzględnieniem położenia gminy Lubenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.

Rysunek 4 Obszary wiejskie wskazane w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030, z uwzględnieniem położenia gminy Lubenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.

Dla każdego z OSI przewidziano katalog zakładanych działań, który zaprezentowano poniżej w tabeli.

Obszar strategicznej interwencji	Zakres działań
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego</p> <p>7.1.2. Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenieniem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> wzmacnianie sieci ciężarów grawitacyjnych miast regionu stanowiących szansę do stworzenia sieci stymulowania przepływu procesów rozwojowych; rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej; wspieranie rozwoju strefy działalności gospodarczej w kierunku powstawania i efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw wraz z oddziaływaniem na obszary wiejskie; kreowanie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie wartości PKB poprzez rozwój sektora usług i przedsiębiorstw; dywersyfikacja gospodarki biegunów wzrostu i ich obszarów funkcjonalnych celem wzmocnienia funkcji gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwego okresu regresu gospodarczego w wymiarze ponadregionalnym; zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy i Słowacji; wprowadzenie w ośrodkach miejskich rozwiązań wpisujących się w ideę Smart City; kształtowanie miejskich terenów zieleni w nawiązaniu do idei: „zielone miasta”; wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego.
<p>7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu</p>	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie spójności terytorialnej obszarów funkcjonalnych przez budowę, rozbudowę oraz modernizację infrastruktury kolejowej; podniesienie bezpieczeństwa komunikacyjnego poprzez budowę obwodnic i odciążenie centrów miast od przeciążeń wynikających z transportu indywidualnego i komunikacji publicznej; modernizacja i rozwój infrastruktury dróg lokalnych w celu zwiększenia spójności obszarów funkcjonalnych miast; rozwój transportu publicznego, w tym poprzez modernizację i rozwój infrastruktury w celu efektywniejszego przemieszczania się wewnątrz obszarów funkcjonalnych oraz między nimi; wspieranie systemu zrównoważonego transportu wraz węzłami intermodalnymi typu P&R, B&R; rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach oraz służących rekreacji.
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">7.2. Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego</p> <p>7.2.1. Tworzenie korzystnych warunków do trwałego wzrostu gospodarczego w Rzeszowie i jego obszarze funkcjonalnym ROF</p>	<ul style="list-style-type: none"> powstawanie i rozwój stref zwiększonej aktywności gospodarczej na terenie ROF; przygotowanie terenów pod potrzeby sektorów BPO/SSC/ITO; dostosowanie realizacji wyzwań gospodarczych do zmian klimatu i zachowania dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i krajobrazowego ROF; rozwój sektora nauki poprzez realizację projektów badawczych wspólnie z ośrodkami naukowymi i badawczymi z innych krajów; rozwój platformy współpracy podmiotów nauki i biznesu w inicjowaniu i wspieraniu jednostek naukowych, technologicznych i transferu technologii; zapewnienie warunków transferu technologii i wymiany poprzez organizację imprez targowych, forów i konferencji; przeciwdziałanie procesowi niekontrolowanej suburbanizacji i minimalizowanie jej negatywnych skutków; usprawnienie systemu drogowego Rzeszowa i ROF poprzez budowę, przebudowę i modernizację dróg wszystkich kategorii w celu zwiększenia poziomu bezpieczeństwa, skrócenia czasu dojazdu, zmniejszenia poziomu emisji zanieczyszczeń i hałasu oraz poprawy dostępności do obszarów istotnych dla rozwoju i funkcjonowania Rzeszowa i ROF

Obszar strategicznej interwencji	Zakres działań
<p>7.2.3. Zapewnienie dobrej jakości życia i realizacji funkcji publicznych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym (ROF)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie innowacyjnej infrastruktury biznesowej, w tym parki biznesowe; • rozwój gospodarczy ROF-u poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych w turystyce i rolnictwie; • zapewnienie prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej na całym obszarze ROF-u; • kształtowanie i promocja dziedzictwa kulturowego regionu w tym ochrona i odnowa zasobów zabytkowych; • zapewnienie bezpieczeństwa publicznego mieszkańcom ROF-u; • zwiększenie aktywności zawodowej w tym wsparcie w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców ROF; • podejmowanie działań prowadzących do wzrostu liczby miejsc pracy na terenie ROF; • dywersyfikacja źródeł energii poprzez rozwój OZE na obszarze ROF; • podejmowanie działań na rzecz poprawy czystości powietrza; • rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego; • rozwój alternatywnego transportu poza drogowo-kolejowym wraz z rozwojem systemu bezpieczeństwa użytkowników; • podniesienie poziomu uzbrojenia terenów wraz z poprawą dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych na terenie ROF; • podniesienie jakości usług: zdrowotnych, społecznych, opiekuńczych i edukacyjnych poprzez rozwój nowoczesnej infrastruktury użyteczności publicznej na obszarze ROF; • ochrona środowiska przyrodniczego na obszarze ROF; • wprowadzenie rozwiązań wpisujących się w koncepcję „zielonych miast”; • rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej
<p>7.2.4. Rozwój powiązań komunikacyjnych i zintegrowanego systemu transportu publicznego łączących Rzeszów z jego obszarem funkcjonalnym ROF</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie i rozwój centrów logistyczno-dystrybucyjnych wykorzystujących tranzytowe położenie Rzeszowa i bliskość portu lotniczego Rzeszów-Jasionka; • rozwój szybkiej kolei miejskiej – Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej, obsługującej aglomerację rzeszowską wraz z budową linii kolejowej na lotnisko Rzeszów-Jasionka; • zapewnienie spójnego systemu tras rowerowych gwarantujących bezpieczeństwo w poruszaniu się po mieście i obszarze ROF • zapewnienie zrównoważonego systemu obejmującego transport zbiorowy i rowerowy na obszarze Rzeszowa i ROF z wykorzystaniem intermodalnych węzłów powiązanych z transportem rowerowym tj. P&R, B&R, K&R; • zmniejszenie zatłoczenia dróg miejskich i dróg wlotowych/wylotowych oraz zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego; • poprawa jakości środowiska wskutek redukcji nadmiernej emisji spalin i hałasu przez środki transportu.
<p>7.2.5. Gospodarka przestrzenna Rzeszowa i obszaru funkcjonalnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zrównoważone i racjonalne zagospodarowanie przestrzenne i architektoniczne terenu miasta i ROF dzięki koordynacji dokumentów planistycznych poszczególnych JST w celu efektywnego wykorzystania przestrzeni; • ograniczenie konfliktów przestrzennych, w tym dotyczących funkcji i przeznaczenia terenów i rodzajów zabudowy; • rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia, bądź nadania im nowych funkcji społecznych oraz gospodarczych lub przestrzennych lub technicznych lub środowiskowych; • ujęcie w koncepcjach architektoniczno-urbanistycznych miasta klinów napowietrzających wpływających na ruchy mas powietrza i zapobiegających smogowi; • rozbudowa wewnątrz miejskich układów ekologicznych i połączenie z obszarami otwartymi przez system zielonych pierścieni
<p>7.4. Obszary</p> <p>7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;

Obszar strategicznej interwencji	Zakres działań
poprzez rozwój infrastruktury technicznej	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej; • modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców; • rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej; • poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami; • tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.
7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów; • aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej; • kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej; • wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych; • ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych; • rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.
7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej; • podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych; • poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; • promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby; • promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.); • upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej; • wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.
7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców; • efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów; • wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej; • poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku; • budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich; • racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy

Rozdział odnosi się do przepisu wskazującego, że strategia rozwoju gminy określa w szczególności „obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań (Art. 10e. ust. 3. pkt. 7) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583).

Kierunek działania 8. Integracja Gminy Lubenia poprzez wdrażanie przedsięwzięć zintegrowanych w ramach ZIT ROF

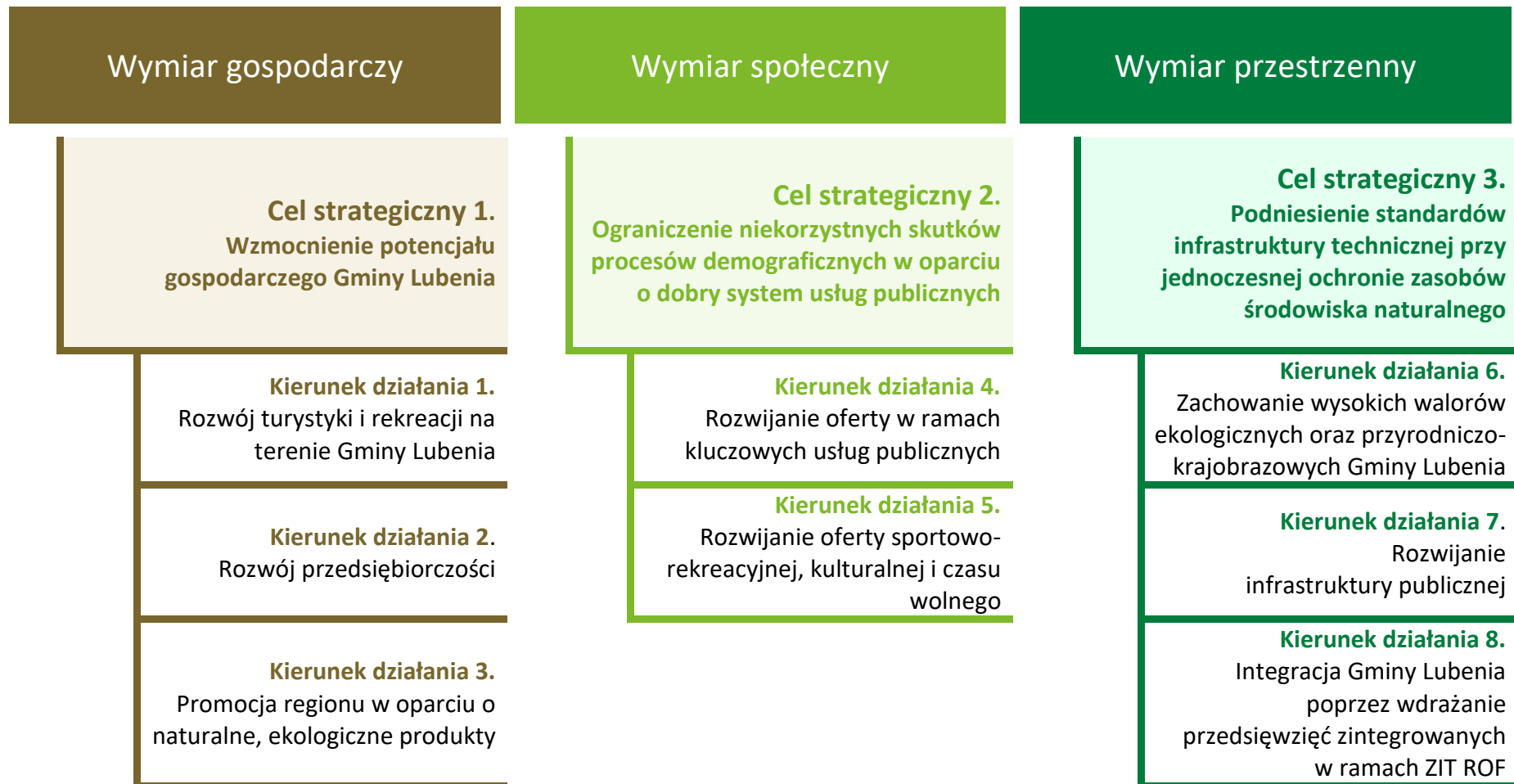
- Aktywna współpraca w działaniach podejmowanych przez Stowarzyszenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego
 - Prowadzenie działań z zakresu rozwijania i integracji systemu transportu publicznego w ROF wraz z budową sieci tras i ścieżek rowerowych
 - Działania na rzecz opracowania Strategii rozwoju przestrzennego ROF
 - Kompleksowe planowanie przestrzenne i aktualizacja zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
 - Prowadzenie działań na rzecz utworzenia produktów turystycznych
 - Wdrażanie działań z zakresu ochrony środowiska i współpraca w tym zakresie
- Wdrażanie przedsięwzięć zintegrowanych w ramach perspektywy 2021-2027, w szczególności:

Nazwa i szacunkowe koszty ¹	Zakres
Budowa hali sportowej w Straszycy (15 000 000 zł)	Budowa oraz wyposażenie w bazę dydaktyczną nowych obiektów - budowa hali sportowej w Straszycy.
Budowa kompleksu Gminne Centrum Kultury (15 000 000 zł)	Budowa kompleksu Gminne Centrum Kultury.
Budowa klubu dziecięcego w m. Siedliska (8 000 000,00 zł)	Budowa i wyposażenie w bazę dydaktyczną nowych obiektów - budowa klubu dziecięcego.
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Lubenia (przysiółek Kosina i Maternówka) wraz z pompowaniami ścieków i instalacją elektryczną (6 500 000 zł)	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Lubenia (przysiółek Kosina i Maternówka) wraz z pompowaniami ścieków i instalacją elektryczną mająca na celu poprawę jakości środowiska naturalnego.
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Sołonka i Siedliska, Straszycy (5 000 000 zł)	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Sołonka i Siedliska mająca na celu poprawę jakości środowiska naturalnego.
Budowa chodników przy drogach gminnych (5 000 000 zł)	Budowa chodników przy drogach gminnych.
Przebudowa i modernizacja stadionu sportowego w Lubeni wraz z budową zaplecza (3 500 000 zł)	Przebudowa i modernizacja stadionu sportowego w Lubeni wraz z budową zaplecza.
Modernizacja gospodarki wodno - ściekowej w Gminie Lubenia (3 000 000 zł)	Kompleksowa Modernizacja przepompowni ścieków w Gminie Lubenia mająca na celu poprawę jakości środowiska naturalnego.
Modernizacja kotłowni w szkołach Gminy Lubenia oraz UG z wykorzystaniem instalacji OZE (3 000 000 zł)	Modernizacja kotłowni w szkołach Gminy Lubenia oraz UG z wykorzystaniem instalacji OZE.

¹ Ramy indykatywne, stan na I kwartał 2022 r.

Budowa wodociągu Lubenia – Obręczna (2 000 000 zł)	Budowa wodociągu mająca na celu poprawę jakości środowiska naturalnego.
Budowa zintegrowanego monitoringu wizyjnego (1 500 000 zł)	Budowa zintegrowanego monitoringu wizyjnego.
Modernizacja placu targowego Gminy Lubenia (1 500 000 zł)	Modernizacja placu targowego Gminy Lubenia.
Dostawa i montaż instalacji fotowoltaicznych na szkołach podstawowych Gminy Lubenia oraz Urzędzie Gminy Lubenia (1 000 000 zł)	Dostawa i montaż instalacji fotowoltaicznych na szkołach podstawowych Gminy Lubenia oraz Urzędzie Gminy Lubenia.
Przebudowa Domu Kultury w Siedliskach (1 000 000 zł)	Przebudowa Domu Kultury w Siedliskach.
Budowa oraz przebudowa oświetlenia przy drogach gminnych (1 000 000 zł)	Budowa oraz przebudowa oświetlenia przy drogach gminnych.
Budowa oraz przebudowa oświetlenia przy drogach gminnych na niskoemisyjne (1 000 000 zł)	Budowa oraz przebudowa oświetlenia przy drogach gminnych na niskoemisyjne.
Poprawa bezpieczeństwa poprzez zakup samochodu dla OSP (1 000 000 zł)	Poprawa bezpieczeństwa poprzez zakup samochodu dla OSP.
Opracowanie MPZP części Gminy Lubenia (500 000 zł)	Opracowanie MPZP części Gminy Lubenia.

10. Schemat ilustrujący założenia planistyczne

III Wdrażanie

11. Realizacja, monitoring, ewaluacja i aktualizacja strategii

System zarządzania strategią opiera się w wymiarze ogólnym na trzech głównych elementach:

1. formułowanie strategii,
2. wdrażanie strategii,
3. monitoring rezultatów i warunków wdrażania strategii.

System wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030 obejmuje szereg procesów niezbędnych do jego realizacji oraz wskazuje podmioty i jednostki, które będą zaangażowane w ich implementację. Poniżej przedstawiono etapy realizacji Strategii:

- Przygotowanie projektu Strategii lub zmian do Strategii – Wójt Gminy, eksperci zewnętrzni, Rada Gminy, organizacje społeczne i mieszkańcy,
- Wybór zadań do realizacji w ramach Strategii – Wójt Gminy, Rada Gminy,
- Zabezpieczenie środków w budżecie na realizację zadań, umieszczenie poszczególnych zadań w budżecie oraz Wieloletnim Planie Finansowym – Skarbnik, Wójt Gminy, Rada Gminy,
- Przygotowanie projektów od strony technicznej – Urząd Gminy i jednostki organizacyjne,
- Przygotowanie wniosków o dofinansowanie – Urząd Gminy, jednostki podległe,
- Przeprowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego – Urząd Gminy,
- Nadzór nad realizacją projektów, rozliczenia, raporty – Wójt Gminy, Urząd Gminy,
- Ewaluacja osiągnięcia poszczególnych celów operacyjnych - Urząd Gminy, Wójt Gminy, Rada Gminy, dyrektorzy jednostek podległych.

We wdrażanie Strategii w zależności od typu projektu, mogą być również zaangażowane inne jednostki lub organy – spółki komunalne lub jednostki organizacyjne.

Aktualizacja dokumentu

- Zmiany w Strategii Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030 dokonywane będą uchwałą Rady Gminy na wniosek Wójta Gminy Lubenia.
- Przed podjęciem uchwały wymagane jest wydanie stosownej opinii przez komisję branżową.
- Ocena realizacji strategii na podstawie danych zawartych w raportach ewaluacyjnych zostanie dokonana w latach 2026 i 2030. Jej celem będzie porównanie założonych w strategii oddziaływań jej wdrażania z faktycznie osiągniętymi efektami. Na tej podstawie formułowane będą zalecenia w zakresie aktualizacji na kolejne lata wdrażania Strategii.
- Decyzja o aktualizacji dokumentu dokonywana będzie przez Wójta Gminy Lubenia we współpracy z właściwymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Gminy, które przedstawią ją do przyjęcia Radzie Gminy w Lubeni.

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

- Dokumenty wykonawcze powinny być napisane możliwie przejrzystym językiem, zrozumiałym dla osób niebędących specjalistami w danej dziedzinie.
- Obowiązkowe jest oznakowanie dokumentu zgodne z obowiązującymi zasadami.
- Przygotowanie dokumentu wykonawczego powinno zakończyć się w ciągu 12 miesięcy od jego zainicjowania.
- Obowiązkowo każdy dokument wykonawczy powinien zostać poddany konsultacjom.
- W każdym dokumencie wykonawczym powinno znaleźć się co najmniej odniesienie do konkretnego celu strategicznego i kierunku działań niniejszej strategii.
- Każdy dokument wykonawczy musi posiadać przypisaną komórkę organizacyjną jako wiodącą, odpowiadającą za całościową realizację oraz jej skutki.

Monitoring

- Monitoring bieżący będzie realizowany corocznie.
- Celem tej procedury jest uzyskanie kompletnej informacji dotyczącej rezultatów planowanych działań przyjętych do realizacji.
- Monitoringowi podlega katalog wskaźników umieszczonych w rozdziale Rezultaty planowanych działań.
- Wynikiem corocznie prowadzonego monitoringu będzie zestawienie wskaźników dla poszczególnych kierunków działań, których realizacja została podjęta w ramach każdego z celów strategicznych zapisanych w Strategii.

Ewaluacja

- Rekomenduje się przeprowadzenie dwóch przeglądów strategicznych w okresie obowiązywania strategii – w 2026 (ewaluacja on-going) i 2030 roku (ewaluacja ex-post),
- Wynikiem przeprowadzenia przeglądu będzie szczegółowe sprawozdanie zawierające podsumowanie zestawień wyników uzyskanych w ramach monitoringu wraz z oceną poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz kierunków działań,
- Ewaluacja (szczególnie ta o charakterze on-going) ma na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób założenia i cele przekładane są na realne działania oraz wskazanie konieczności dokonania korekt (aktualizacji),
- Raporty ewaluacyjne będą prezentowane Radzie Gminy przez Wójta Gminy Lubenia wraz z rekomendacjami korekt, aktualizacji oraz uzupełnienia zawartości dokumentu.

12. Rezultaty planowanych działań

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust. 1. pkt. 3) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372) o samorządzie gminnym.

Lp. kierunku działania	Nazwa kierunku działania	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika (2019)	Oczekiwany rezultat w 2031 roku	Źródło danych
1.	Rozwój turystyki i rekreacji na terenie Gminy Lubenia	Liczba przeprowadzonych działań promocyjnych i informacyjnych	0	wzrost	UG Lubenia
2.	Rozwój przedsiębiorczości	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	48	wzrost	BDL GUS
3.	Promocja regionu w oparciu o naturalne, ekologiczne produkty	Liczba zorganizowanych imprez tematycznych promujących produkty lokalne	0	wzrost	UG Lubenia
4.	Rozwijanie oferty w ramach kluczowych usług publicznych	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	10,0%	wzrost	BDL GUS
		Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	314	spadek	BDL GUS
		Utworzenie świetlicy środowiskowej dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych i starszych	0	1	UG Lubenia
		Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji	0	1	UG Lubenia
5.	Rozwijanie oferty sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej i czasu wolnego	Liczba zorganizowanych imprez przez instytucje kultury	31	wzrost	BDL GUS
		Przebudowa i remont stadionu sportowego w miejscowości Lubenia	0	1	UG Lubenia
		Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,18	wzrost	BDL GUS

L.p. kierunku działania	Nazwa kierunku działania	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika (2019)	Oczekiwany rezultat w 2031 roku	Źródło danych
6.	Zachowanie wysokich walorów ekologicznych oraz przyrodniczo-krajobrazowych Gminy Lubenia	Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej	60,0%	wzrost	BDL GUS
		Liczba nowo wybudowanych instalacji OZE w gminie	0	wzrost	UG Lubenia
		Odsetek odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów z gospodarstw domowych	58,2%	wzrost	BDL GUS
7.	Rozwijanie infrastruktury publicznej	Budowa monitoringu wizyjnego w gminie	0	1	UG Lubenia
		Długość zmodernizowanych dróg gminnych	-	wzrost	UG Lubenia
8	Integracja Gminy Lubenia poprzez wdrażanie przedsięwzięć zintegrowanych w ramach ZIT ROF	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć zintegrowanych w ramach partnerstwa w ROF	0	wzrost	UG Lubenia

13. Finansowanie strategii

Skuteczność realizacji zamierzonych przedsięwzięć zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030 w dużej mierze zależy od pozyskanego dofinansowania. W celu prowadzenia skutecznej i efektywnej polityki powinno się wykorzystać wszystkie dostępne środki finansowe. Wśród potencjalnych źródeł finansowania można wskazać na:

- środki własne gminy,
- środki pochodzące z budżetu państwa,
- Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 (FEP),
- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS),
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG),
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS),
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (FERC),
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FEPW),
- inne środki publiczne.

Wskazując ramy finansowe, posłużono się analizą wydatków majątkowych inwestycyjnych poniesionych w ostatnich pięciu latach - 2016-2020. Średnia wartość rocznych wydatków w okresie obowiązywania strategii wynosić będzie około 5 mln zł, wartość ta jest jedynie szacunkowa na podstawie wydatków w ostatnich pięciu latach, wynikająca z potrzeb inwestycyjnych. Szacunki będą operacjonalizowane w oparciu o Wieloletnią Prognozę Finansową. Na potrzeby strategii ze względu na stan zaawansowania prac związanych z programowaniem perspektywy finansowej na lata 2021-2027 ramy finansowe mają charakter indykatorywny. Kwota może ulec zmianie również ze względu na sytuację inflacyjną oraz poziom kosztów związanych z realizacją inwestycji. Ramy finansowe uszczegółowiono poprzez wskazanie procentowego udziału wydatków przeznaczonych na realizację poszczególnych celów strategicznych:

Cel strategiczny	Udział wydatków
Cel strategiczny 1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego Gminy Lubenia	3%
Cel strategiczny 2. Ograniczenie niekorzystnych skutków procesów demograficznych w oparciu o dobry system usług publicznych	57%
Cel strategiczny 3. Podniesienie standardów infrastruktury technicznej przy jednoczesnej ochronie zasobów środowiska naturalnego	40%

14. Ewaluacja ex-ante

Z uwagi na nowelizację ustaw oraz obowiązującą obecnie ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, podmiot, który opracowuje strategię rozwoju gminy, zobligowany jest do przeprowadzenia ewaluacji ex-ante, czyli tzw. ewaluacji uprzedniej, która prowadzona jest przed rozpoczęciem wdrażania interwencji. Kryteria ewaluacji dotyczą oceny trafności, skuteczności, efektywności i spójności (wewnętrznej i zewnętrznej). Ewaluacja ex-ante jest wymogiem formalnym, ale również istotnym źródłem informacji, dzięki której możliwe jest udoskonalanie interwencji. Na potrzeby opracowania niniejszej strategii, wybranym wariantem ewaluacji była ewaluacja partycypacyjna, w której ewaluator uczestniczy w procesie opracowywania dokumentu, od najwcześniejszego etapu. Poniżej przedstawiono wnioski z przeprowadzonej ewaluacji ex-ante.

1	Dzięki przeprowadzeniu diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz przygotowaniu bilansu strategicznego, możliwe było zidentyfikowanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwojowych gminy Lubenia.
2	W niniejszym dokumencie wskazano trzy cele strategiczne, po jednym dla każdego z wymiarów. Ich uszczegółowienie zostało przedstawione w ramach ośmiu kierunków działań. Wskazane kierunki i cele bezpośrednio nawiązują do wypracowanej wizji gminy, co pozwala stwierdzić, że założenia przyczynią się do osiągnięcia zakładanej wizji.
3	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego Gminy Lubenia skupiony jest na wykorzystaniu lokalnych zasobów i możliwości. Bazowanie na m.in. potencjale Hyżnieńsko-Gwoźnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu czy tężni solankowej, może przyczynić się do rozwoju gospodarczego i zainteresowania turystów. Jednakże w celu skutecznego wykorzystania potencjałów, kluczowa jest promocja turystyczna, tworzenie produktów lokalnych. Rozwój turystyki możliwy będzie również dzięki zapewnieniu odpowiedniej infrastruktury okołoturystycznej. Działania przewidziane do realizacji w ramach wskazanego celu, skupione są również na wzmacnianiu poziomu przedsiębiorczości i promowaniu postawy przedsiębiorczej, co wydaje się być uzasadnione z uwagi na dużo niższą w stosunku do województwa czy powiatu, liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 osób, w 2020 r. wynosiła ona w gminie 48 i była o blisko 20 niższa niż wartość dla powiatu rzeszowskiego.
4	Zasadność interwencji w ramach Celu strategicznego 2. Ograniczenie niekorzystnych skutków procesów demograficznych w oparciu o dobry system usług publicznych, wynika z obserwowanych zmian w strukturze demograficznej. Zmniejszanie się zasobów kapitału ludzkiego, starzenie się społeczności determinuje konieczność prowadzenia działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej obszaru, jak również stałe podnoszenie standardów i jakości usług oferowanych w gminie. Władze powinny skupić się na zapewnieniu atrakcyjnej oferty kulturalno-rozrywkowej oraz sportowo-rekreacyjnej, co przyczyni się zarówno do przyciągnięcia turystów jak i ograniczenia odpływu ludności. Z uwagi na starzenie się społeczności lokalnej, za uzasadnione uznaje się prowadzenie działań z zakresu integracji społecznej, w celu ograniczenia wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego, przede wszystkim osób ze szczególnymi potrzebami oraz wsparcie rozwoju usług medycznych, zarówno podstawowych jak i specjalistycznych.

5	<p>Ostatni z celów, wskazany w wymiarze przestrzennym - Cel strategiczny 3 Podniesienie standardów infrastruktury technicznej przy jednoczesnej ochronie zasobów środowiska naturalnego, odnosi się przede wszystkim do obserwowanych deficytów m.in. w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, z której w 2020 r. korzystało kolejno 70,5% i 60,0% mieszkańców gminy. Działania zaplanowane do realizacji celu 3, dotyczą również ochrony środowiska i przeciwdziałania i dostosowania do postępującego kryzysu klimatycznego. Ponadto, w ramach tego celu wskazano również OSI kluczowy dla gminy, który dotyczy wykorzystania możliwych szans i wdrażania przedsięwzięć zintegrowanych w ramach ZIT, z uwagi na przynależność gminy Lubenia do ROF.</p>
6	<p>Zaprezentowany schemat strategicznej interwencji oraz logika interwencji polegając na przepisaniu kierunków działań do konkretnych celów strategicznych wpisujących się w trzy wymiary (społeczny, gospodarczy i przestrzenny), umożliwia ich skuteczne osiągnięcie. Zaproponowany w strategii system realizacji wdrażania przedstawia oczekiwane rezultaty i tendencje w odniesieniu do planowanych kierunków działań, a wybrany katalog wskaźników skupia się na ocenie osiągania celów stawianych przed strategią.</p>
7	<p>Efektywność strategii zapewniona została przede wszystkim poprzez wybór do realizacji działań najbardziej priorytetowych, mających na celu przede wszystkim przeciwdziałanie obserwowanym deficytom, ale również uwzględniających potrzeby i oczekiwania mieszkańców gminy. Zaplanowane przedsięwzięcia odnoszą się do słabych stron i mają przyczynić się do ich eliminacji, ale również do wykorzystania zidentyfikowanych mocnych stron i szans, pojawiających w otoczeniu. W strategii wskazano również obszar kluczowej interwencji, mający szczególne znaczenie dla rozwoju gminy. Ponadto, możliwość efektywnej i skutecznej realizacji zaplanowanej interwencji, wykazano poprzez wskazanie możliwych źródeł finansowania oraz oczekiwanych rezultatów poszczególnych kierunków, co uzasadnia, że przyjęte założenia są możliwe do osiągnięcia w trakcie obowiązywania strategii.</p>
8	<p>Niniejszy dokument jest spójny wewnątrz jak i zewnątrz. Schemat interwencji strategicznej przedstawia powiązania między celami a kierunkami, a uszczegółowienie każdego z nich poprzez wskazanie przedsięwzięć do realizacji, pokazuje, że zaplanowane kierunki nie wykazują sprzeczności pomiędzy sobą, ani nie nakładają się na siebie, tylko są spójne wewnątrz i wzajemnie się uzupełniają. Spójność zewnętrzną została wykazana poprzez odwołanie się do zapisów nadrzędnego dokumentu, mającego wpływ na proces opracowania niniejszej strategii, mianowicie Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.</p>

Załącznik nr 1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

1. Charakterystyka i diagnoza sytuacji społeczno- gospodarczej

1.1. Położenie i podział administracyjny

Gmina Lubenia jest gminą wiejską położoną w powiecie rzeszowskim w województwie podkarpackim. Powierzchnia gminy wynosi 55 km² i stanowi 4,75% powierzchni powiatu rzeszowskiego. W skład gminy wchodzi cztery miejscowości:

- Lubenia,
- Straszędzie,
- Sołonka,
- Siedliska.

Rysunek 5 Mapa Gminy Lubenia.

Źródło: Strona internetowa Gminy Lubenia: www.lubenia.pl

Centralnym punktem Gminy jest miejscowość Lubenia, która pełni rolę ośrodka administracyjno-kulturalnego Gminy.

Gmina Lubenia sąsiaduje z następującymi Gminami:

- od wschodu z Gminą Błazowa,
- od południa z Gminą Niebylec,
- od zachodu z Gminą Czudec oraz miastem i Gminą Boguchwała,
- od północy z miastem i Gminą Tyczyn oraz miastem Rzeszów.

Gmina Lubenia stanowi część Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (ROF) oraz jest członkiem Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. ROF leży w środkowej części województwa podkarpackiego i jest obszarem kluczowym dla jego rozwoju. Charakteryzuje się wysokim poziomem zurbanizowania oraz koncentracją funkcji administracyjnych, przemysłowych, usługowych i mieszkalnictwa. Ze względu na silne powiązania funkcjonalne (ekonomiczne, społeczne, komunikacyjne, infrastrukturalne i środowiskowe), obszar ten jest objęty wspólną polityką rozwoju, w ramach której wchodzące w niego skład gminy posiadają wspólne cele i narzędzia ich realizacji. Przynależność gminy Lubenia do Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego umożliwia wdrażanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021-2027. Współpraca z ROF odbywa się także w obszarze turystycznym i kulturalnym. Jednostki systemu instytucjonalnego gminy Lubenia w zakresie promocji kultury, dziedzictwa i czytelnictwa ściśle współpracują bowiem z Wojewódzkim Domem Kultury w Rzeszowie oraz innymi wojewódzkimi ośrodkami kultury. Ponadto, na terenie gminy działa Stowarzyszenie LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”, którego celem jest wspieranie rozwoju regionalnego. Przez teren gminy Lubenia przebiegają drogi powiatowe stanowiące układ komunikacyjny obsługujący pobliskie jednostki osadnicze i obszary funkcjonalne oraz umożliwiające połączenie z większymi ośrodkami regionu. Bezpośrednie sąsiedztwo Rzeszowa i dostępność jego oferty stanowią szansę na stały rozwój gminy Lubenia.

1.2. Warunki naturalne

Geograficznie, Gmina Lubenia położona jest w obrębie północnego obrzeża Pogórza Dynowsko – Strzyżowskiego, obejmując w północnej części fragment rozległej, wcinającej się w obszar Pogórza Doliny Wisłoka. Rzeźba terenu gminy jest urozmaicona, z widocznymi znacznymi deniwelacjami. Wysokości bezwzględne wahają się w przedziale od 210 m. n.p.m. do 422 m. n.p.m. Najwyższy punkt wysokościowy znajduje się w miejscowości Sołonka.

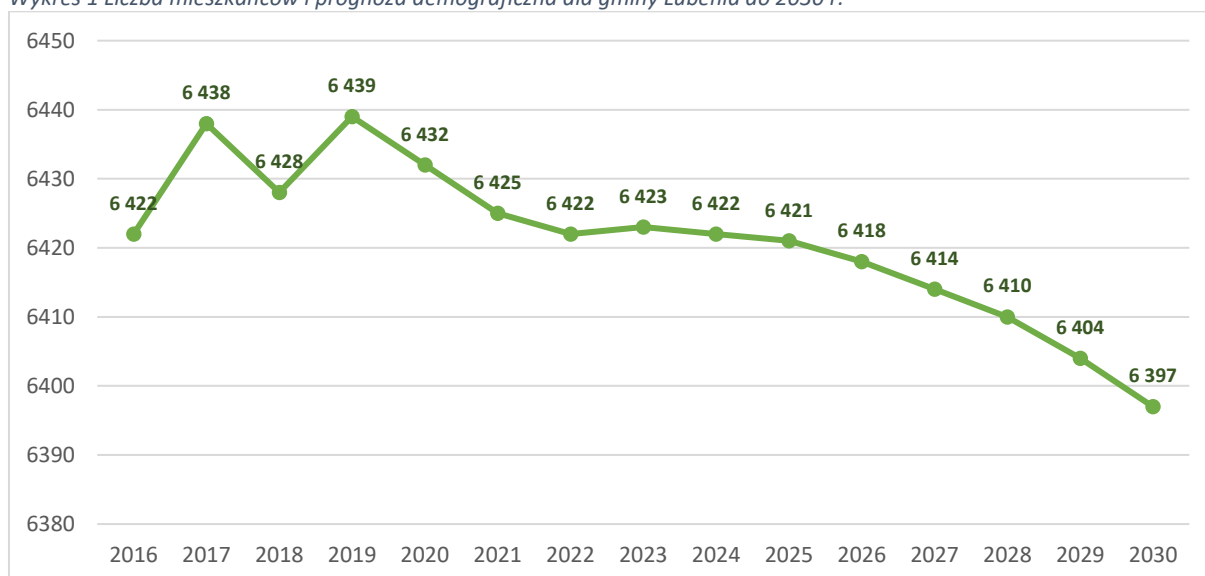
Niewątpliwym bogactwem naturalnym na terenie Gminy Lubenia są źródła leczniczych wód siarczanowych. Bardzo wydajne źródło znajduje się u zbiegu granic wsi Lubenia – Hermanowa – Budziwój, w otoczeniu pięknych jarów bukowych. Bogate źródła wody siarczanowo – jodowej znajdują się w przysiółku Horodne w Lubeni, solanki w Sołonce oraz obfite źródła wody pitnej w przysiółku Przyłasek, w która zaopatrują się mieszkańcy Rzeszowa i okolicznych gmin.

Na terenie Gminy występują złoża gipsu we wsi Siedliska – Broniakówka, złoża łupków i piaskowców menilitowych we wsi Straszędzie, Lubenia i Siedliska, złoża kruszywa naturalnego w dorzeczu rzeki Wisłok, w Siedliskach.

1.3. Struktura demograficzna

W 2020 r. gminę Lubenia zamieszkiwało 6 432 osób. W porównaniu do 2016 r. odnotowano niewielki spadek liczby mieszkańców – o 0,2%. Według prognoz demograficznych Głównego Urzędu Statystycznego liczba mieszkańców będzie utrzymywać się na podobnym poziomie – szacuje się niewielki spadek o 0,5% w stosunku do 2020 r.

Wykres 1 Liczba mieszkańców i prognoza demograficzna dla gminy Lubenia do 2030 r.

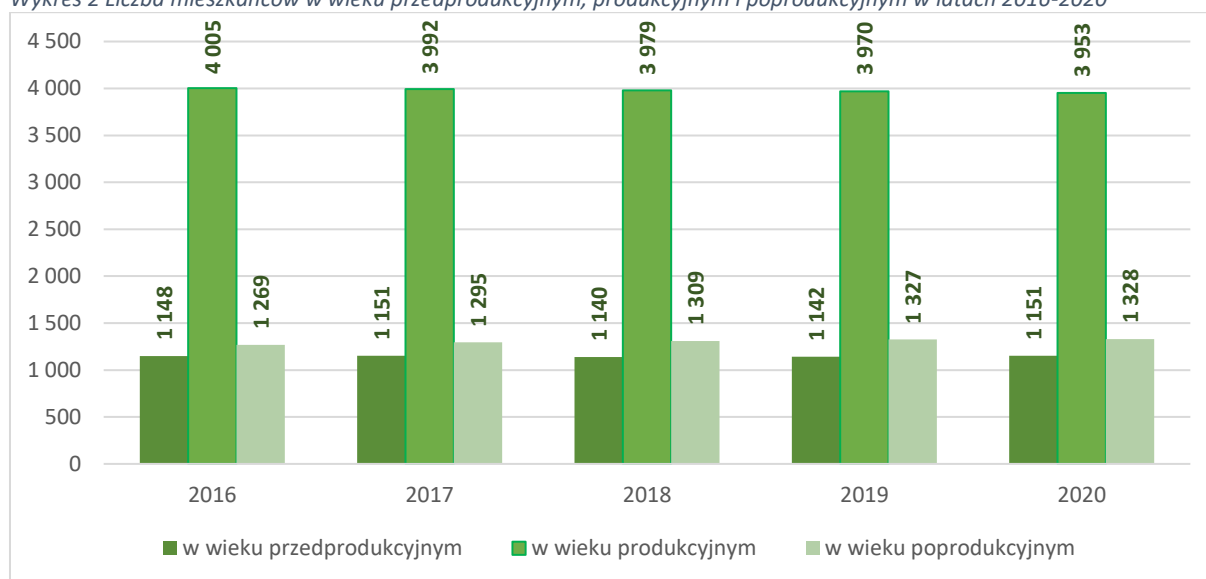
Źródło: dane GUS, 2022 r.

Odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej stopniowo wzrasta – w 2016 r. wynosił 16,9%, natomiast w 2020 r. już 17,7% (wzrost o 0,8 pp.). Wartość wskaźnika była wyższa w porównaniu do wartości dla powiatu (15,4%) i województwa (17,4%). W 2020 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 17,9%, produkcyjnym – 61,5%, a poprodukcyjnym – 20,6%. W okresie 2016-2020 liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrosła – o 4,6%, Liczba mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym w analizowanym okresie nieznacznie wzrosła (0,3%), natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się o 1,3%.

Prognozuje się dalszy ubytek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Zmniejszenie ilości mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wymaga przeprowadzenia szeregu działań w zakresie podniesienia poziomu edukacji na wszystkich szczeblach, jak również dostosowania oferty w gminie

do potrzeb i oczekiwań najmłodszych mieszkańców gminy. Z uwagi na obserwowane zmiany i zmniejszanie się zasobów kapitału ludzkiego i osób w wieku produkcyjnym, należy prowadzić działania mające na celu wzmocnienie atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej obszaru, po to by zapewnić miejsca pracy i przyciągnąć nowych mieszkańców. Tendencja wzrostowa osób w wieku poprodukcyjnym w dalszym ciągu będzie się utrzymywać, należy zatem z uwagi na starzenie się społeczeństwa kłaść nacisk na poprawę dostępności i dostosowanie usług medycznych i usług pomocy społecznej do zmieniających się uwarunkowań.

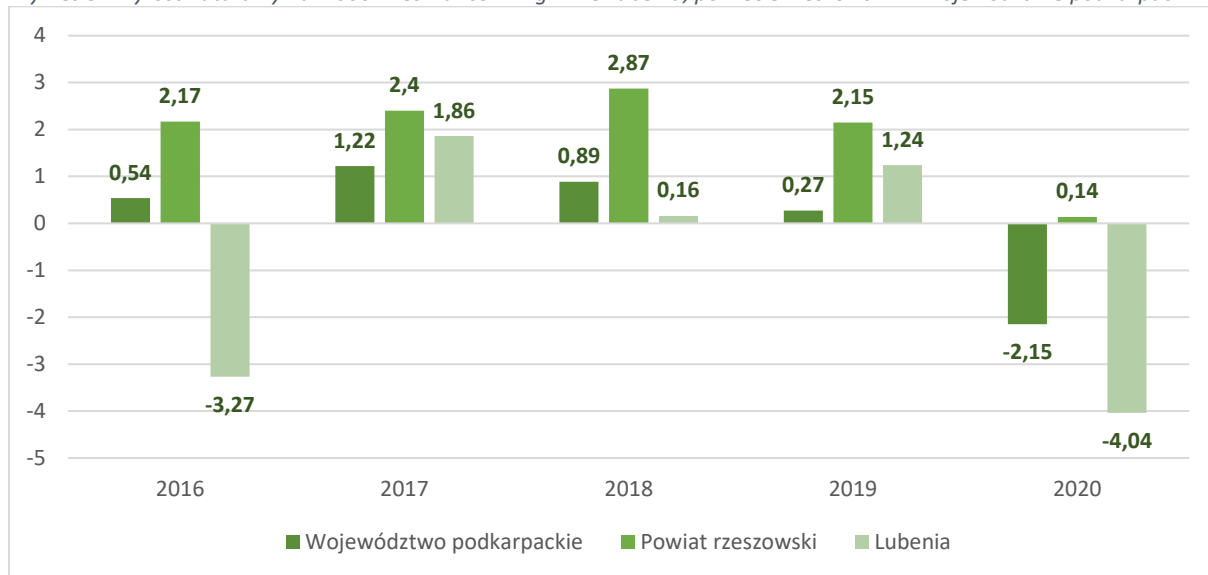
Wykres 2 Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 mieszkańców w 2020 r. wynosił -4,04 dla gminy Lubenia, co jest najniższą odnotowaną wartością na przestrzeni ostatnich lat. Tak niski wskaźnik jest wynikiem nadmiernej liczby zgonów spowodowanej wirusem COVID-19. Ujemny wskaźnik odnotowano także w powiecie rzeszowskim (-2,15), natomiast w województwie podkarpackim wskaźnik utrzymuje się na poziomie dodatnim (0,14).

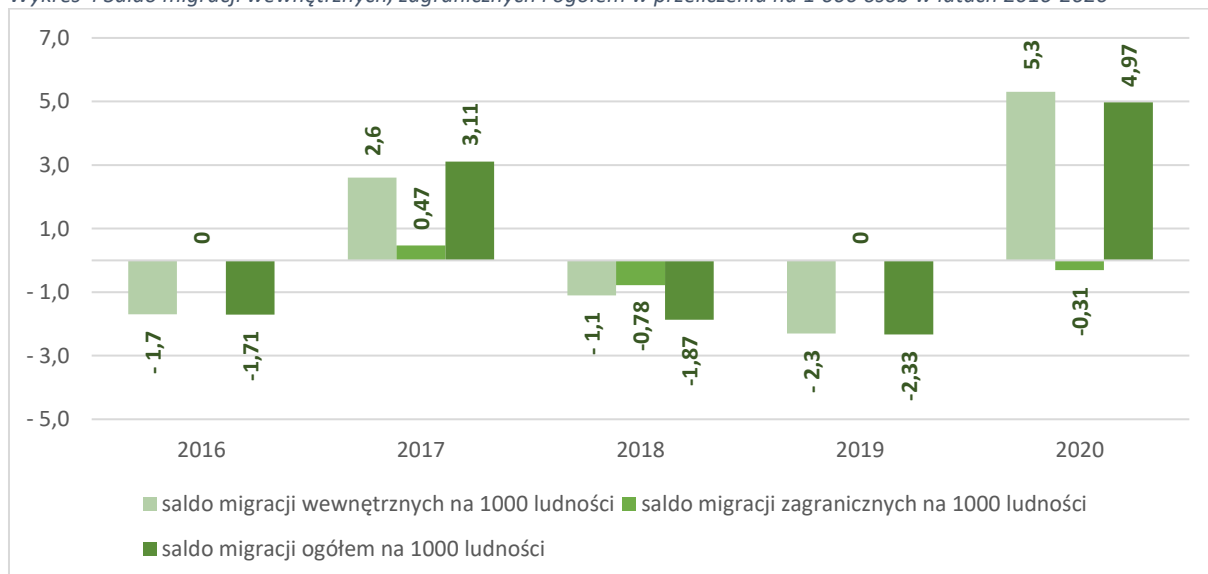
Wykres 3 Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w gminie Lubenia, powiecie rzeszowskim i województwie podkarpackim

Źródło: dane GUS, 2022 r.

W 2020 r. saldo migracji wewnętrznych w przeliczeniu na 1 000 osób wynosiło 5,3, a saldo migracji zagranicznych -0,31. Saldo ogółem na 1 000 ludności wyniosło 4,97 – jest to najwyższe saldo w analizowanym okresie, wskazujące, że więcej osób przyjechało do gminy niż z niej wyjechało.

Wykres 4 Saldo migracji wewnętrznych, zagranicznych i ogółem w przeliczeniu na 1 000 osób w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

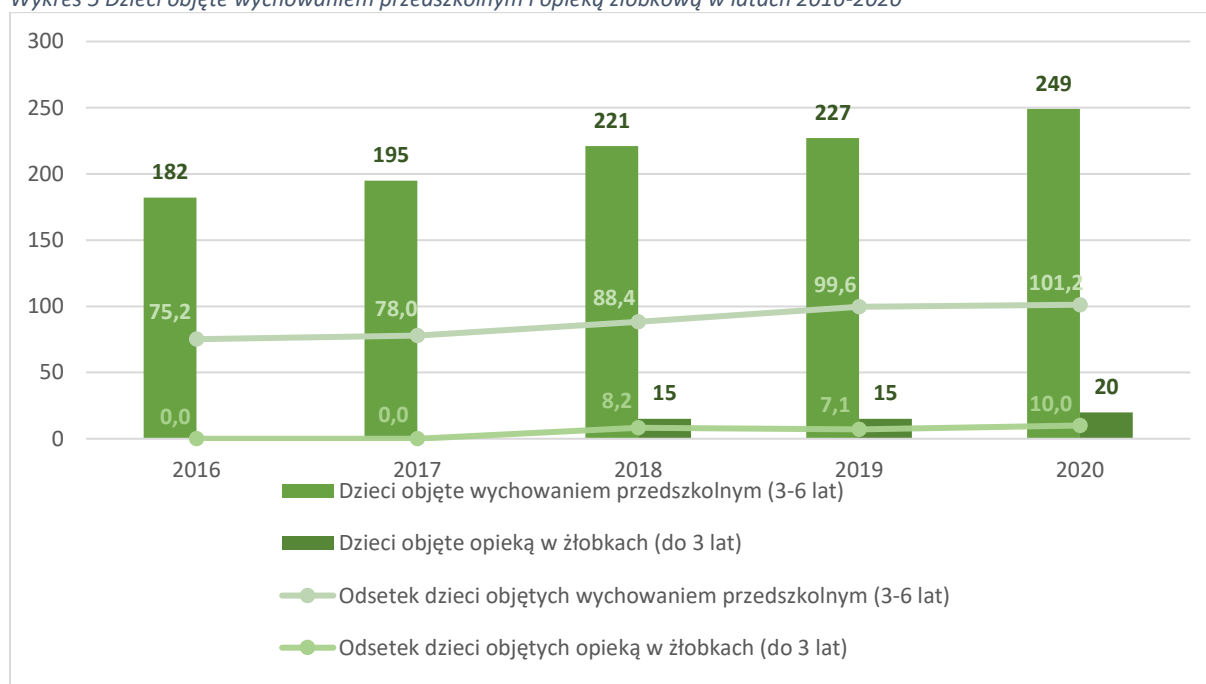
1.4. Infrastruktura społeczna

1.4.1. Oświata

W ramach dofinansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego w 2018 r. powstał pierwszy w gminie żłobek „Radosne Słoneczko” mieszczący się w budynku

Niepublicznego Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Sołonce. Podmiotem prowadzącym placówkę jest Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Sołonka "SOLANKA". Stowarzyszenie prowadzi także przedszkole. Na terenie gminy mieści się także oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. ks. mjr. Franciszka Łuszczki w Lubeni. Liczba dzieci objętych opieką żłobkową i przedszkolną stopniowo wzrasta. W analizowanym okresie liczba dzieci objętych opieką w żłobkach wzrosła do 20, natomiast liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym osiągnęła poziom 249 - to wzrost o około 37% w stosunku do 2016 r. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w 2020 r. wyniósł 10%. Natomiast dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym stanowiły 101,2% - to o 26 pp. więcej niż w 2016 r.

Wykres 5 Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym i opieką żłobkową w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Na terenie Gminy Lubenia zlokalizowane są cztery Szkoły Podstawowe:

- Szkoła Podstawowa im. bł. ks. J. Kowalskiego w Siedliskach,
- Szkoła Podstawowa im. ks. mjr. Franciszka Łuszczki w Lubeni,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Straszycy,
- Niepubliczny Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sołonce.

Liczba uczniów szkół podstawowych w gminie Lubenia systematycznie rośnie. W 2020 r. odnotowano 52,2% wzrost liczby uczniów w porównaniu do 2016 r. Liczba oddziałów w szkołach także wzrosła – do 35 w 2020 r.

Tabela 6 Oddziały szkolne i uczniowie szkół podstawowych w latach 2016-2020

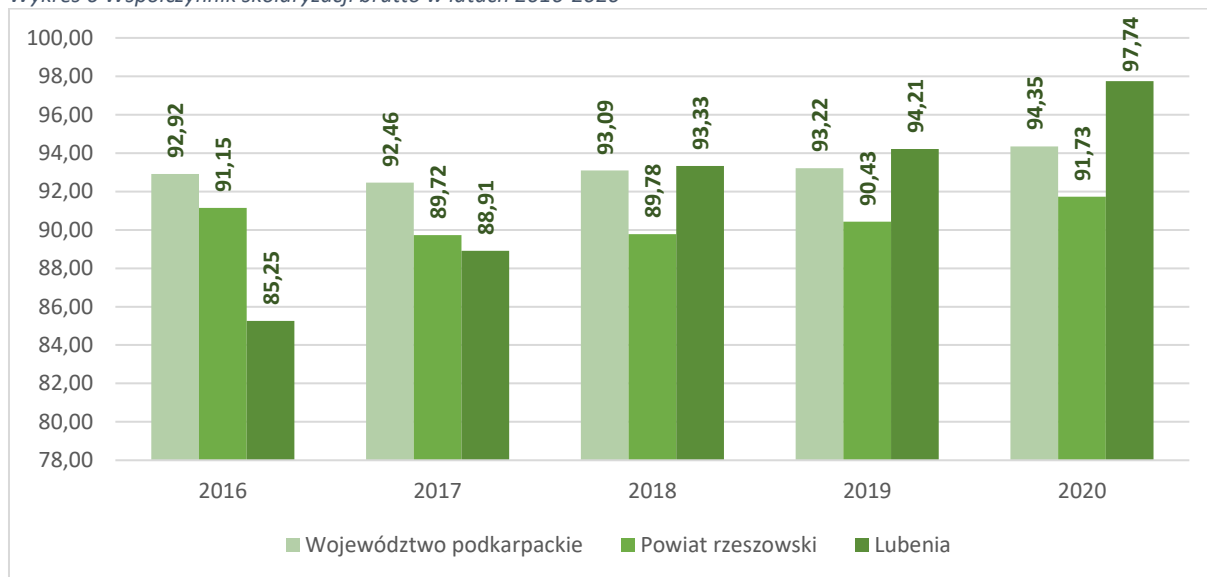
2016	2017	2018	2019	2020
Oddziały w szkołach				

23	27	33	35	35
Uczniowie				
341	401	476	489	519

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych na terenie gminy Lubenia stopniowo wzrasta. W 2020 r. wyniósł 97,74% - wzrost o 12,5% w stosunku do 2016r. To więcej niż w przypadku współczynnika dla powiatu rzeszowskiego (91,73%) i województwa podkarpackiego (94,35%).

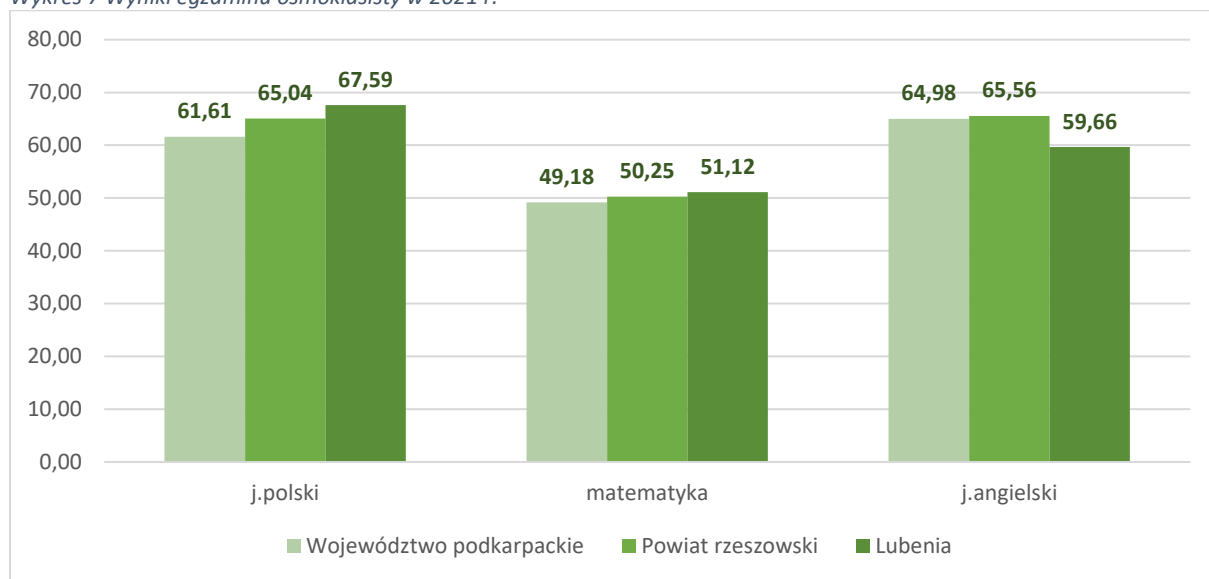
Wykres 6 Współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Uczniowie z gminy Lubenia uzyskali wyższe wyniki z egzaminu ósmoklasisty w 2021 r. z egzaminu z języka polskiego i matematyki. Wyniki z języka angielskiego są natomiast niższe niż w powiecie rzeszowskim i województwie.

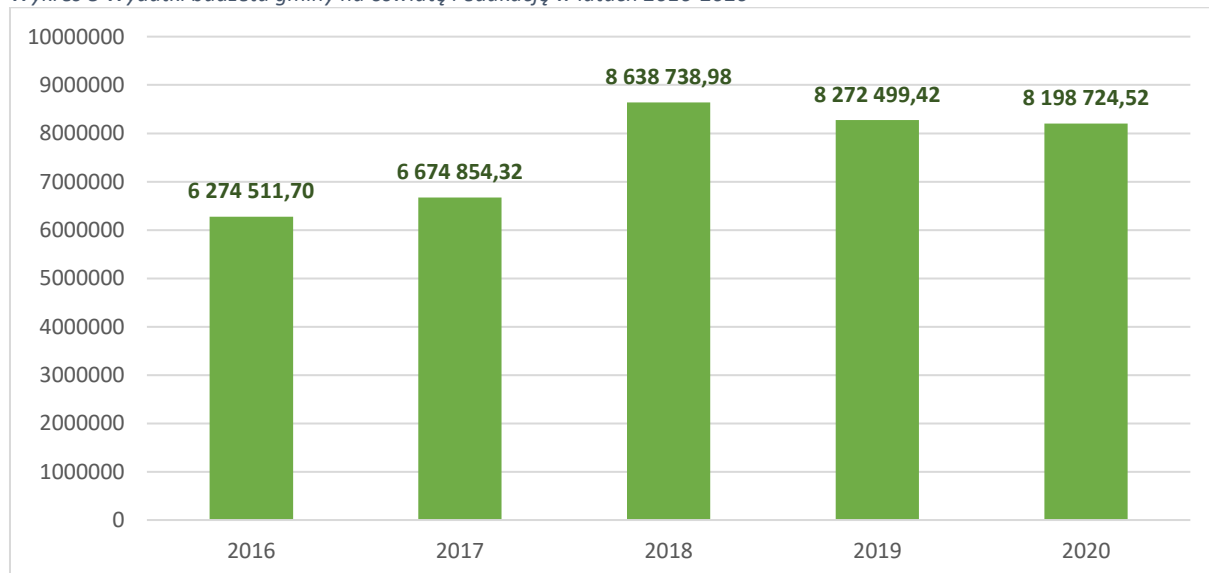
Wykres 7 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 r.

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>

W 2020 r. wydatki na oświatę osiągnęły wartość 8 198 724,52 zł. W latach 2016-2020 można zauważyć trend wzrostowy dotyczący wydatków na oświatę – w 2020 r. w porównaniu do 2016 r. jest to wzrost o prawie 31%. Udział wydatków na oświatę w 2020 r. wynosił 24,9% w wydatkach ogółem i był drugą kategorią pod względem wysokości wydatków z budżetu.

Wykres 8 Wydatki budżetu gminy na oświatę i edukację w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

1.4.2. Pomoc społeczna

Na terenie Gminy Lubenia zadania z zakresu pomocy społecznej organizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubeni. GOPS jest jednostką organizacyjną gminy nie posiadającą osobowości prawnej,

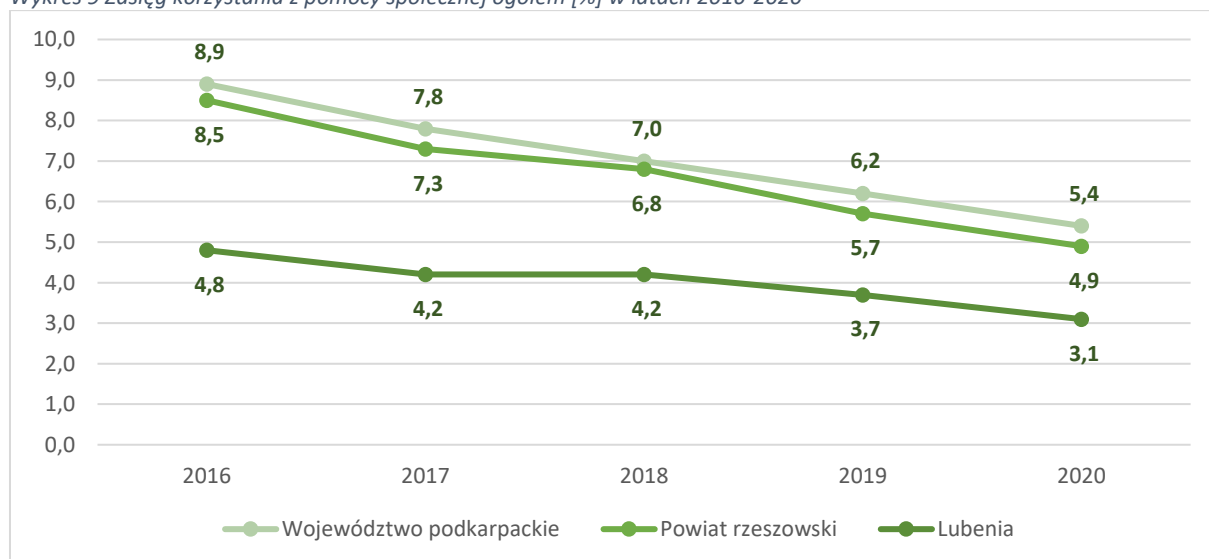
działającej jako wyodrębniona jednostka Gminy Lubenia. Został utworzony na podstawie Uchwały Nr X/32/90 Rady Gminy w Lubeni z dnia 27 lutego 1990 r. w sprawie powołania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubeni.

Zgodnie ze statutem celem działania Ośrodka jest:

1. umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości,
2. wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokajania niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
3. podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.
4. współpraca na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi celem przezwycięzenia trudnej sytuacji podopiecznych Gminy Lubenia,
5. uczenie zaradności, samodzielności osoby z wykluczenia społecznego,
6. pomoc i zachęcanie ich do otwarcia się na życie społeczne.

Według danych GUS zasięg korzystania z pomocy społecznej w 2020 r. osiągnął poziom 3,1%, co jest wartością niższą niż wartość dla powiatu (4,9%) i województwa (5,4%). Zasięg ten spada we wszystkich trzech analizowanych jednostkach – w przypadku gminy Lubenia jest to spadek rzędu 1,7 pp. Widoczna jest zmiana i spadek zapotrzebowania na pomoc społeczną.

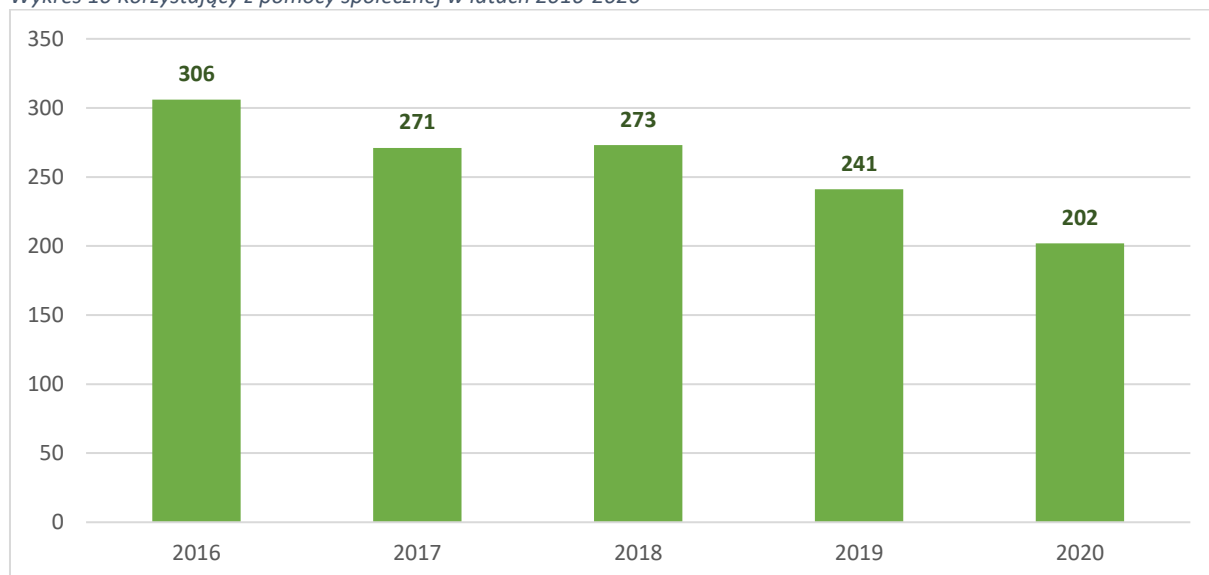
Wykres 9 Zasięg korzystania z pomocy społecznej ogółem [%] w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej stopniowo spada. W latach 2016-2020 spadek ten wyniósł 34%, co jest zjawiskiem pozytywnym. W 2020 r. 202 osoby korzystały ze wsparcia pomocy społecznej.

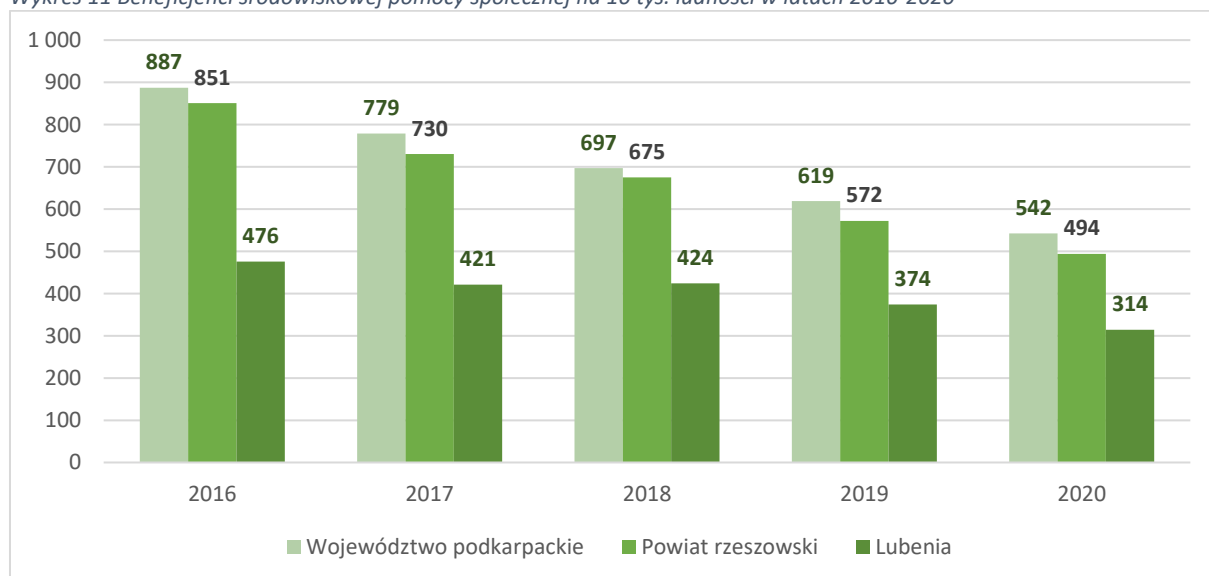
Wykres 10 Korzystający z pomocy społecznej w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Liczba beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2020 r. wynosiła 314. To o 34% mniej niż w 2016 r. Liczba ta jest wyższa zarówno dla powiatu rzeszowskiego (494) jak i województwa podkarpackiego (542).

Wykres 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Gminy Lubenia

Osoby z niepełnosprawnością stanowią liczną społeczność gminy Lubenia. Niepełnosprawność dotyka ludzi w każdym wieku, powodowana jest chorobami i dysfunkcjami fizycznymi. Osoba niepełnosprawna to taka, której stan fizyczny, psychiczny i umysłowy powoduje trwałe lub okresowe utrudnienia, ograniczenia bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji, pełnienie ról i zadań społecznych stosownie do wieku.

Zauważa się systematyczny wzrost liczby osób niepełnosprawnych na terenie gminy. Ma to również odzwierciedlenie w liczbie korzystających z pomocy społecznej. Najczęstszymi problemami, z jakimi spotykają się w swojej codziennej egzystencji osoby niepełnosprawne to:

- utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji,
- utrudnienia architektoniczne i komunikacyjne,
- pogarszanie się sytuacji ekonomicznej,
- bariery psychologiczne,
- izolacja społeczna.

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Gminy Lubenia to organizacja która skupia przeważnie dzieci i młode osoby z różnymi dysfunkcjami i organizuje dla nich różne formy działań m. in. Mikołajki, zabawy karnawałowe, Andrzejki, wycieczki, warsztaty, ogniska itp.. Przedsięwzięcia te mają zapobiec marginalizowaniu i wykluczeniu ze społeczeństwa tej grupy osób która stanowi pewien procent populacji ludności gminy.

1.4.3. Kultura

Działalność kulturalna

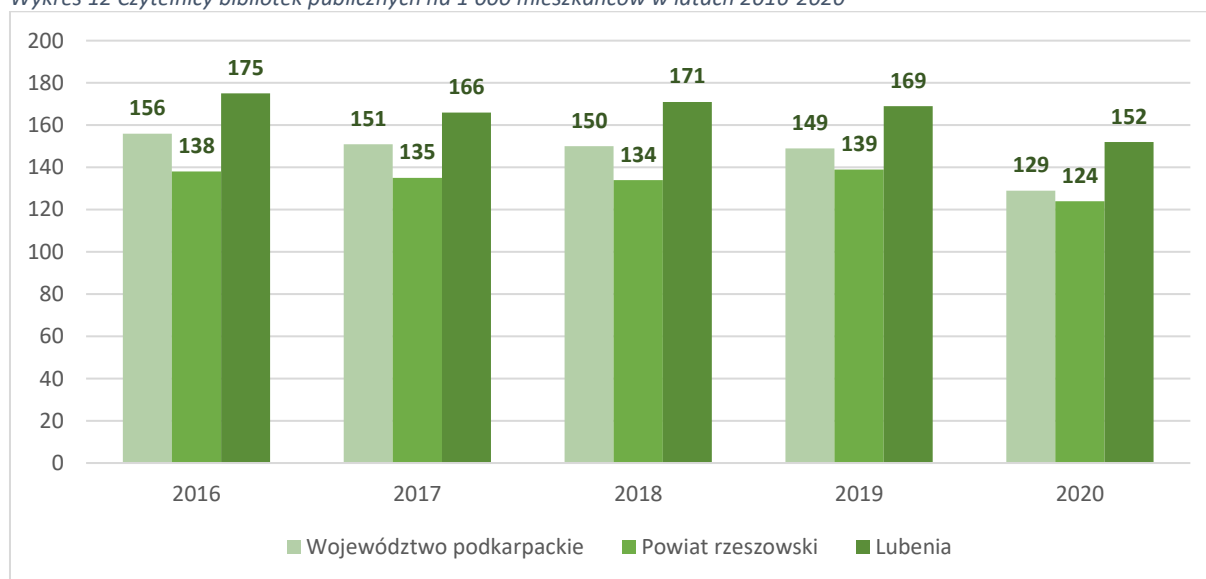
Dostęp do kultury na terenie gminy zapewniają Gminny Ośrodek Kultury wraz z filiami w Straszylu i Siedliskach oraz Gminna Biblioteka Publiczna również z filiami w tychże miejscowościach. Realizują one swoje zadania statutowe w zakresie ochrony, tworzenia i upowszechniania kultury oraz czytelnictwa poprzez: organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej, organizację imprez artystycznych i rozrywkowych, organizację wystaw artystycznych i wernisaży, prowadzenie i koordynowanie działalności amatorskich zespołów artystycznych, sekcji i kół zainteresowań na terenie gminy, prowadzenie współpracy kulturalnej z zagranicą, współpracę z instytucjami i organizacjami społeczno-kulturalnymi, twórcami i artystami.

Działania Gminnej Biblioteki Publicznej w Lubeni wraz z dwiema podległymi filiami nie ograniczają się tylko do podstawowych zadań statutowych instytucji, ale to szereg przedsięwzięć kulturalno-

edukacyjnych promujących czytelnictwo i książkę. Informatyzacja procesów bibliotecznych wdrożona w sieci bibliotek ułatwiła nie tylko pracę kadrze bibliotecznej, ale też pozwoliła czytelnikom zdalnie rezerwować książki, którzy mają dostęp do kompletnych katalogów online bibliotek. Z tego dobrodziejstwa korzysta wielu czytelników i to nie tylko młodych. Biblioteka uczestniczy w całokształcie życia społeczno-kulturalnego środowiska, upowszechniania czytelnictwo poprzez różne formy działalności m.in.: Dyskusyjne Kluby Książki, lekcje biblioteczne i biblioterapeutyczne, spotkania z bajką, teatrzykiem kamishibai, różnorodne konkursy, wystawy, spotkania autorskie, wyjazdy do teatru, bibliotek oraz wycieczki edukacyjno-krajoznawcze dla osób dorosłych. Biblioteka organizuje także czas wolny dzieciom w czasie ferii i wakacji, cykliczne spotkania tematyczne oraz bierze udział w wielu ogólnopolskich akcjach czytelniczych.

W 2020 r. w stosunku do 2019 r. odnotowano spadek liczby czytelników bibliotek, spowodowany ograniczeniami w funkcjonowaniu bibliotek, na co wpływ miała pandemia COVID-19. W 2020 r. liczba czytelników na 1 000 mieszkańców w Lubeni wyniosła 152 – więcej niż w powiecie rzeszowskim (124) i województwie podkarpackim (129). Analizując dane można zauważyć ogólną tendencję spadkową czytelników – o 13,1% dla gminy Lubenia w latach 2016-2020.

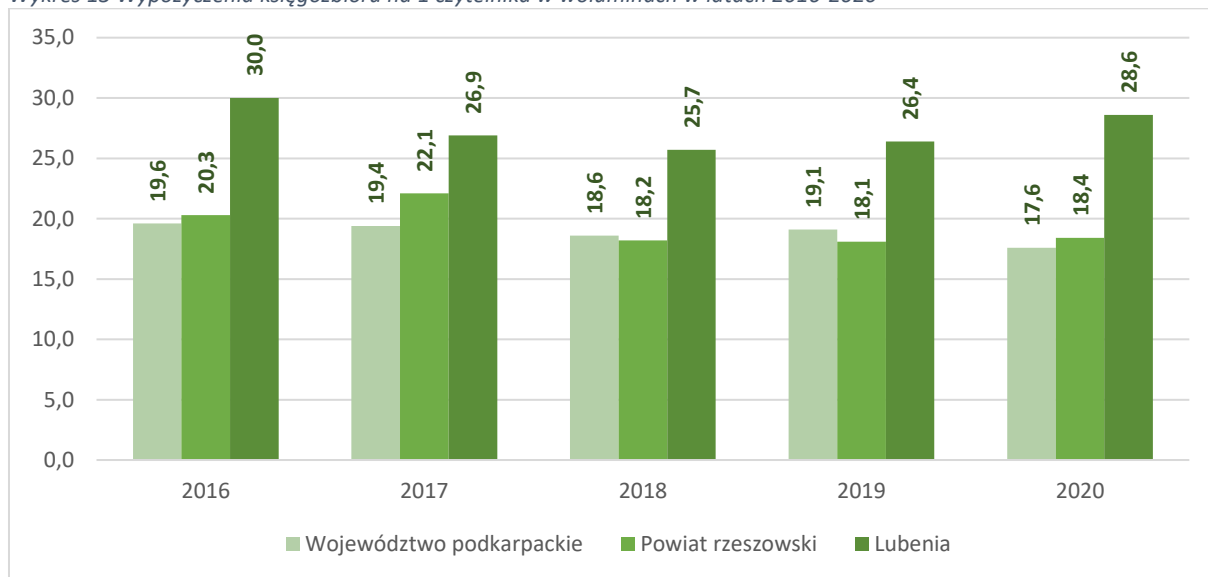
Wykres 12 Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 mieszkańców w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Liczba wypożyczeń stopniowo spada we wszystkich trzech analizowanych jednostkach, z czego najmniejszy spadek odnotowano w gminie Lubenia (-4,7%), a największy w województwie (-10,2%). Natomiast liczba wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika w 2020 r. jest większa w gminie Lubenia (28,6) niż w powiecie (18,4) i województwie (17,6). Trend ten widać w całym analizowanym okresie.

Wykres 13 Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

GOK posiada bogatą propozycję atrakcyjnego spędzania wolnego czasu dla każdej grupy wiekowej. Seniorzy mogą realizować swoje zainteresowania w klubach seniora, panie mają swój Klub Aktywnych Kobiet, natomiast dzieci mogą uczyć się gry na instrumentach w ognisku muzycznym lub potańczyć w zespołach. Dla uzdolnionych manualnie prowadzone są warsztaty rękodzieła a dla lubiących ruch zajęcia aerobiku. Dzieci mają możliwość uczęszczania na zajęcia organizowane przez GOK w okresie ferii zimowych i wakacji. Mogą także wziąć udział w różnego rodzaju wycieczkach oraz konkursach m.in. sportowych i plastycznych. Od poniedziałku do piątku w godzinach od 16.00-20.00 czynne są Kluby w DK Straszędzie, DK Siedliska oraz GOK Lubenia gdzie można poczytać prasę, kolorowe czasopisma, skorzystać z Internetu i sklepiku, zagrać w gry planszowe, posłuchać muzyki i pooglądać telewizję. Do dyspozycji w tych godzinach jest stół bilardowy w DK w Straszędzie i DK w Siedliskach oraz gra „Piłkarzyki” w DK w Straszędzie. GOK udostępnia sale w budynkach na różnego typu badania, szkolenia (m.in. biura pracy, PODR), pokazy, kursy, zebrania. Organizuje kursy i pokazy żywieniowe oraz warsztaty rękodzieła ludowego.

Przy GOK działają również zespoły amatorskie skupiające mieszkańców w różnym wieku i o różnych upodobaniach artystycznych - Zespół Tańca Współczesnego „Show Dance”, Zespół Estradowy „Pasjonaci”, który występują samodzielnie i akompaniuje Chórowi OSP z Lubeni, natomiast kulturę ludową, tradycję, zwyczaje i obrzędy lokalne przekazują działające przy GOK-u zespoły: wielopokoleniowy Zespół Pieśni i Tańca „Lubenska”, Kapela ludowa z Lubeni i Zespół Śpiewaczy „Lubenianki”. Na terenie Gminy działa także wielopokoleniowy Zespół Regionalny Straszędzianie. „Lubenska” tańczyła na scenach wielu europejskich krajów, reprezentując gminę na międzynarodowych

festiwalach przy akompaniamencie Kapeli Ludowej. Zespół Śpiewaczy „Lubenianki” posiada w repertuarze przyśpiewki z Lubeni i okolic, specjalizuje się także w przygotowywaniu tradycyjnych potraw regionalnych. Zespoły te wykonują również m.in. szeroko znane i nagradzane widowiska obrzędowe („Wesele straszylańskie”, „Lubeńskie tuki”, „Wilijo w Lubeni”).

Imprezy kulturalne organizowane przez Gminę

GOK w Lubeni organizuje corocznie 5 cyklicznych imprez kulturalnych o zasięgu regionalnym. Są to imprezy plenerowe z bogatą ofertą artystyczną przyciągającą mieszkańców Gminy i okolicznych miejscowości. Ponadto GOK jest organizatorem szeregu imprez zamkniętych.

Imprezy organizowane lub współorganizowane przez GOK w Lubeni to między innymi:

- Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Stanisławy Kopiec „O Lubeński Dzwon” (główny organizator to GBP w Lubeni) – partnerstwo w organizacji gali finałowej konkursu,
- Podkarpacki Konkurs „Literatura i dzieci” – eliminacje rejonowe (główny organizator to WDK w Rzeszowie),
- Piknik Rodzinny,
- Dożynki Gminne,
- Dni Gminy Lubenia,
- Malinowe Święto,
- Ziemniaczane Harce – w tym wojewódzki konkurs na najsmaczniejszą potrawę ziemniaczaną, konkurs wiedzy o ziemniaku,
- Święto Konstytucji 3 Maja,
- Koncert Pieśni Patriotycznej 11 Listopada.

Najwięcej imprez zorganizowanych przez centra kultury w gminie odbyło się w 2018 r. i 2019 r. – 59. W 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19 zorganizowano mniej imprez – 31. Liczba uczestników imprez stopniowo wzrastała osiągając najwyższy poziom 15 800 uczestników w 2018 r. i 2019 r. W 2020 r. ich liczba spadła do poziomu 1 372 osób.

Tabela 7 Liczba imprez i ich uczestników w latach 2016-2020

Rok	Imprezy	Uczestnicy imprez
2016	56	15 400
2017	56	15 400
2018	59	15 800
2019	59	15 800
2020	31	1 372

Źródło: dane GUS, 2022 r.

System instytucjonalny w zakresie promocji kultury, dziedzictwa oraz czytelnictwa

Instytucjami zajmującymi się promocją kultury na terenie Gminy Lubenia są Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna. GOK i GBP współpracują z Wojewódzkim Domem Kultury w Rzeszowie, bibliotekami, w tym Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Rzeszowie, ośrodkami kultury z terenu województwa i kraju w zakresie promocji folkloru, organizacji konkursów o szczeblu krajowym, wojewódzkim i lokalnym, edukacji kulturalnej i czytelniczej, wsparcia amatorskiej twórczości artystycznej, animacji kultury, wspierania i ochrony kultury i pamięci lokalnej, traktowanych jako ochrona tradycji i dziedzictwa kulturowego, promocji regionu, rozpoznawania, rozbudzania i zaspokajania potrzeb oraz zainteresowań kulturowych mieszkańców. GOK podejmuje również współpracę z podmiotami zagranicznymi w zakresie wymiany kulturalnej.

Biblioteka przyciąga użytkowników nie tylko możliwością wypożyczenia książek, ale też ciekawymi wydarzeniami edukacyjno-kulturalnymi. Poprzez ciągłe poszerzanie zakresu swojej działalności, instytucja podnosi poziom swoich usług i określa kierunek dalszego rozwoju w zakresie silniejszej i bardziej otwartej współpracy z otoczeniem. Nie przestaje też być miejscem relaksu, rozrywki oraz nowoczesnych technologii komunikacyjnych. To miejsce kontaktu z wiedzą, kulturą i miejsce życia społecznego.

GBP w Lubeni jest organizatorem i bierze udział w wielu przedsięwzięciach - zarówno o zasięgu ogólnopolskim, jak i lokalnym oraz prowadzi działalność wydawniczą:

1. Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Stanisławy Kopiec „O lubeński dzwon”
2. Ogólnopolskie akcje:
 - Tydzień z Internetem,
 - Tydzień Bibliotek,
 - Cała Polska Czyta Dzieciom,
 - Narodowe Czytanie,
 - Dzień Misia.
3. Projekty lokalne:
 - Biblioteka stawia na zdrowie,
 - Odkrywamy ludzi z pasją,
 - Przybliżamy ludziom świat,
 - Ocalić od zapomnienia.
4. Wydawnictwa regionalne:
 - A. Bielenda, „Muzeum słowa. Słownik gwary lubeńskiej”,
 - A. Bielenda, Album pt. „Strachy polne – dzieje, rytuał, symbolika. Muzeum strachów polnych w Lubeni”.

5. Publikacje wydane we współpracy z Urzędem Gminy:
- S. Kopiec, „Ptasi mszał”,
 - S. Kopiec, bajki – „Gospodyni mucha” i „Śliwka i wisienka”,
 - S. Kopiec, „Igraszki frywolnej Staszki”,
 - „Listy chłopskie z Galicyi Jana Warchoła do brata Pawła z Lubeni (1877 – 1918)” - oprac. A. Bielenda.

W gminie Lubenia działają także cztery stowarzyszenia, z którymi GOK i GBP współpracują w zakresie prowadzenia działalności na rzecz rozwoju kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz promocji czytelnictwa, wspierania i upowszechnianie kultury fizycznej, ochrony i promocja zdrowia oraz pomocy osobom niepełnosprawnym. Są to:

- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju i Promocji Gminy Lubenia Aktywni Razem,
- Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Gminy Lubenia,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Sołonka - "Solanka",
- Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Straszędzie,
- Lokalna Grupa Działania „Trygon – rozwój i innowacja”, która jest partnerstwem trójsektorowym - stowarzyszeniem skupiającym podmioty sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Członkami stowarzyszenia są osoby fizyczne i prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego z terenu Gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza.

1.4.4. Turystyka

Na terenie gminy znajdują się dwa większe obiekty noclegowe - czterogwiazdkowy hotel Splendor oraz Ośrodek Aktywnego Wypoczynku MARATON. Ponadto nocleg można znaleźć w miejscach takich jak między innymi: Domek Lubenia, Agroturystyka pod Kopicą, Solankowe Zacisze. Przez gminę przebiega kilkadziesiąt km tras rowerowych. Z tego względu od kilku lat w Lubeni odbywają się zawody rowerowe Dakar Toyota MTB Lubenia o Puchar Wójta Gminy Lubenia. Niewątpliwym atutem gminy jest jej położenie w obrębie Hyżnieńsko-Gwoźnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na obszarze tym przeważają lasy grądowe i bukowe.

W gminie znajdują się zabytki architektury sakralnej. Pierwszym z nich jest drewniany kościół w Straszędzie pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy z 1739 r. Jest on dębowo-modrzewiową budowlą o konstrukcji zrębowej. Do 1929 r. był kościołem parafialnym w pobliskiej Lubeni, konsekrowany w 1745 r. Po wybudowaniu tam nowej świątyni został rozebrany i przewieziony do Straszędzia, gdzie

dobudowano murowaną zakrytą, sklepienia i wieżę. Razem z kościołem przeniesiono między innymi: ołtarz, krucyfiks na belce tęczowej oraz tablicę konsekracyjną. 8 grudnia 1929 r. został poświęcony przez proboszcza lubeńskiego ks. Józefa Urbanka, kapliczki przydrożne. Wśród istotnych walorów dziedzictwa kulturowego można wskazać na most chłopski w Sołonce, będący unikatowym zabytkiem który wpływa na atrakcyjność turystyczną gminy, jak również całego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Ponadto ogromną atrakcją Gminy jest tężnia solankowa w Sołonce oraz Muzeum Regionalne z ekspozycją strachów polnych. Wytyczony wiosną 2012 r. atrakcyjny pieszy szlak solankowy przeznaczony jest dla miłośników wędrówek. Grodzisko „Okop” należy do najcenniejszych historycznie zabytków wsi Lubenia. Są to pozostałości wczesnośredniowiecznego grodu obronnego. Znajdujący się nieopodal (300 m) wczesnośredniowieczny gród obronny wraz z niewielką osadą istniał w okresie od XI-XIII wieku. Do dziś zachowały się w bardzo dobrym stanie ziemne wały obronne (od 2-4 metrów wysokości) wraz z fosą. Gród obronny w Lubeni położony był na granicy tzw. Rusi Czerwonej i państwa polskiego. Pierwotnie nosił nazwę Horodna i swoje znaczenie utracił ostatecznie w XIV wieku, po przyłączeniu tych terenów do Polski przez króla Kazimierza Wielkiego w 1345 roku. Obronny charakter grodziska wykorzystany został przez chłopów lubeńskich, podczas najazdu szwedzkiego w 1656 roku. Schronili się tutaj wraz z dobytkiem i stoczyli zwycięską potyczkę z oddziałem wroga. Stąd wywodzi się obecna nazwa przysiółka „Okop szwedzki”. Grodzisko „Okop” należy do najcenniejszych historycznie zabytków wsi Lubenia.

Na skraju wsi Siedliska, w przysiółku Broniakówka ukształtowały się w okresie miocenu (23 - 12 mln lat temu) rozległe pokłady skał gipsowych. W niektórych miejscach sięgają one nawet kilkudziesięciu metrów głębokości. W XVII wieku właściciele tych terenów, magnacki ród Branickich rozpoczął eksploatację złóż w celach budowlanych. Gips z Siedlisk został użyty m.in. do budowy rodowej siedziby Branickich w Białymstoku oraz w Tyczynie. Kopalnia gipsu (zwana przez miejscową ludność „gipsiarnią”) czynna była (z przerwami) aż do połowy lat 50-tych, kiedy to ostatecznie zaprzestano eksploatacji złóż gipsowych.

1.5. Przedsiębiorczość i rynek pracy

Według danych GUS, liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w 2020 r. wynosiła 383. W porównaniu do 2016 r. nastąpił wzrost liczby podmiotów o 23,5% co może świadczyć o rosnącym poziomie przedsiębiorczości wśród mieszkańców. W strukturze przedsiębiorstw dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (95,6%).

Tabela 8 Podmioty wpisane do rejestru REGON według klas wielkości

Rok	0-9	10-49	50-249	Ogółem
2016	295	14	1	310
2017	322	15	1	338
2018	333	16	1	350
2019	342	16	1	359
2020	366	16	1	383

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Wśród firm działających w gminie Lubenia większość zajmuje się budownictwem (23,8%) oraz handlem hurtowym i detalicznym (19,3%).

Tabela 9 Podmioty wpisane do rejestru REGON według sekcji PKD w 2020 r.

Sekcja PKD	Liczba podmiotów	%
Sekcja F - budownictwo	91	23,8%
Sekcja G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	74	19,3%
Sekcja C - przetwórstwo przemysłowe	33	8,6%
Sekcja M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	31	8,1%
Sekcja H - transport i gospodarka magazynowa	28	7,3%
Sekcje S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	24	6,3%
Sekcja Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	17	4,4%
Sekcja J - informacja i komunikacja	15	3,9%
Sekcja P - edukacja	14	3,7%
Sekcja I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	10	2,6%
Sekcja L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	9	2,3%
Sekcja K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa	8	2,1%
Sekcja N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	7	1,8%
Sekcja O - administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6	1,6%
Sekcja R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6	1,6%
Sekcja A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	5	1,3%
Sekcja D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2	0,5%
Sekcja B - górnictwo i wydobywanie	1	0,3%

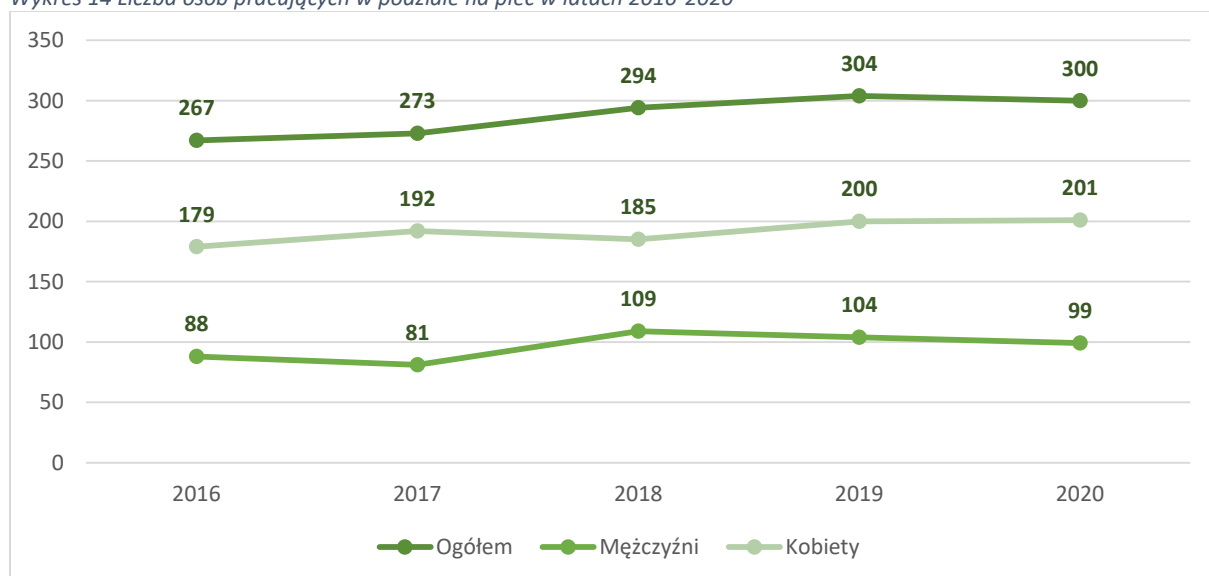
Źródło: dane GUS, 2022 r.

Do największych przedsiębiorstw działających na terenie Gminy Lubenia należą:

- Biuro Audytu Anna Ziembicka, Betoniarnia Gawron Anna Ziembicka,
- „Bomex” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością,
- BRAMY – ROLETY” PC Produkcja, montaż, W. Myszka,
- Przedsiębiorstwo wielobranżowe „ED-BUD” Edward Krupa,
- Firma Handlowo- usługowo- skupowa „BUD-ROL” Spółka Jawna A. Grzebyk, E. Solecki, D. Walkow,
- P.P.H.U. „LEMARO” Obróbka szkła i luster, Robert Zembroń,
- GS „SCh” w Lubeni – działalność handlowa, produkcyjna,
- Usługi transportowe- Szostek Dariusz,
- Firma „Tara” Józef Solecki,
- P.P.H.U. „Complex” Roman Brzeżawski,
- „TRANS-ROL” P.U.H. Adam Gruba,
- Firma Sołonres BW Ewa Wanat.

Według GUS w 2020 r. w gminie Lubenia pracowało 300 osób. W latach 2016-2020 zdecydowanie przeważała liczba pracujących kobiet nad mężczyznami – ich udział wśród pracujących wyniósł 67%. Jest to zjawisko rzadko spotykane, ponieważ statystycznie większą aktywnością zawodową odznaczają się mężczyźni niż kobiety. Ogólna liczba osób pracujących wzrosła o 12,4% w 2020 r. w porównaniu do 2016 r.

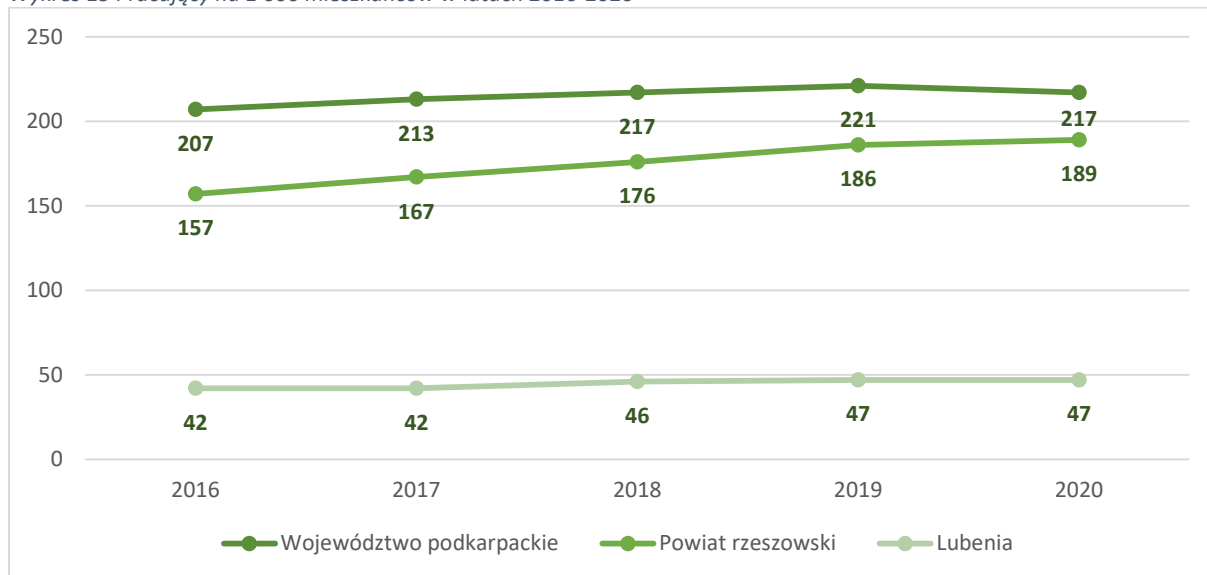
Wykres 14 Liczba osób pracujących w podziale na płeć w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Liczba pracujących na 1 000 mieszkańców w 2020 r. wyniosła 47. W porównaniu do średniej dla powiatu rzeszowskiego (189) i województwa podkarpackiego (217) gmina Lubenia nie wypada korzystnie.

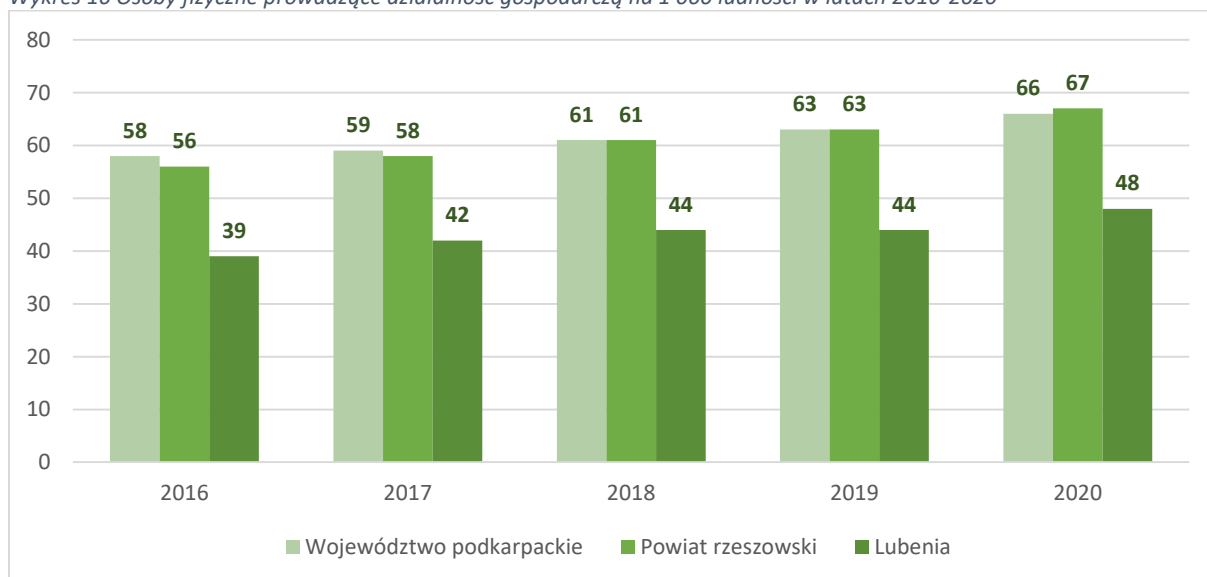
Wykres 15 Pracujący na 1 000 mieszkańców w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Wskaźnik osób fizycznych na 1 000 ludności w 2020 r. wyniósł 48. To mniej niż wskaźnik dla powiatu rzeszowskiego (67) i województwa podkarpackiego (66), co może świadczyć o niższym poziomie przedsiębiorczości wśród mieszkańców Lubeni. We wszystkich trzech jednostkach wskaźnik wzrósł w porównaniu do 2016 r., z czego największy wzrost odnotowano dla gminy Lubenia (23%).

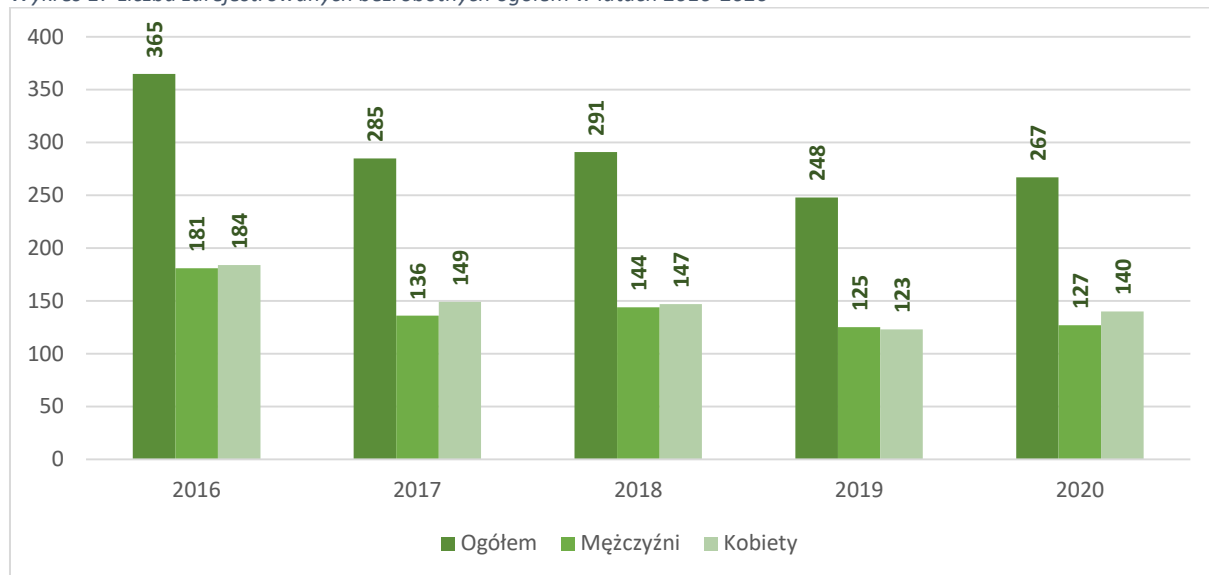
Wykres 16 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

W analizowanym okresie odnotowano korzystny spadek liczby osób bezrobotnych – o 26,8% w 2020 r. Najniższą liczbę zarejestrowanych bezrobotnych można zauważyć w 2019 r., natomiast w 2020 r. liczba ta nieco wzrosła prawdopodobnie z powodu pandemii COVID-19 i związanych z nią obostrzeń.

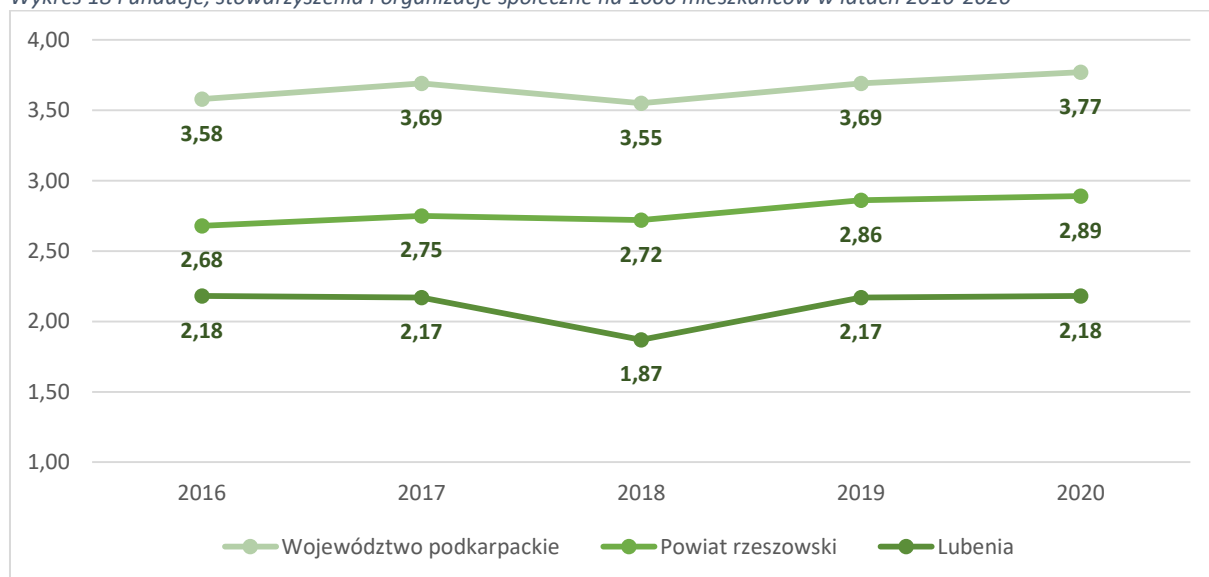
Wykres 17 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców dla gminy Lubenia w 2020 r. wynosił 2,18. W stosunku do 2016 r. wskaźnik dla gminy nie uległ zmianie w przeciwieństwie do powiatu rzeszowskiego i województwa gdzie w tym samym czasie odnotowano wzrost na poziomie kolejno 7,8% i 5,3%. Ponadto wskaźnik ten jest niższy niż ten w powiecie (2,89) i województwie (3,77).

Wykres 18 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020

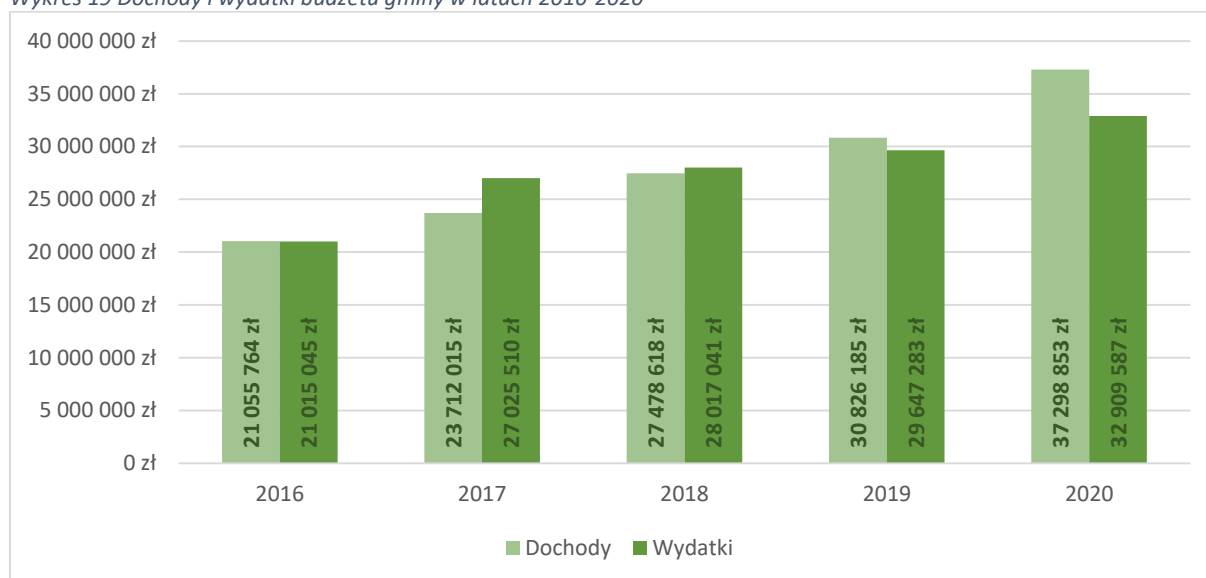

Źródło: dane GUS, 2022 r.

1.6. Stan finansów

W 2020 r. sytuacja budżetowa gminy była dobra – dochody przewyższyły wydatki. Nadwyżka budżetowa miała miejsce także w 2019 r. i 2016 r. W analizowanym okresie suma wydatków i dochodów systematycznie się zwiększa. W 2020 r. w porównaniu do 2016 r. dochody gminy wzrosły o około 77%, natomiast wydatki o prawie 56%.

Wykres 19 Dochody i wydatki budżetu gminy w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

W latach 2016-2020 w strukturze dochodów gminy dominują dotacje ogółem. W 2020 r. wynosiły one 40% wszystkich dochodów, gdy subwencja wyniosła 26% a dochody własne gminy stanowiły 33%. Udział subwencji maleje, natomiast dochodów własnych wzrasta co jest zjawiskiem pozytywnym.

Tabela 10 Struktura dochodów gminy w latach 2016-2020 [zł]

Rok	Subwencja	Udział [%]	Dotacje ogółem	Udział [%]	Dochody własne	Udział [%]
2016	7 554 758,00 zł	36%	7 216 644,36 zł	34%	6 284 361,65 zł	30%
2017	8 211 104,00 zł	35%	9 040 907,30 zł	38%	6 460 004,16 zł	27%
2018	8 608 061,00 zł	31%	10 760 768,40 zł	39%	8 109 788,65 zł	30%
2019	9 509 060,00 zł	31%	11 169 179,75 zł	36%	10 147 944,95 zł	33%
2020	9 841 728,00 zł	26%	14 963 076,35 zł	40%	12 494 049,01 zł	33%

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Wśród dochodów własnych gminy dominują podatki dochodowe od osób fizycznych (33,4%) oraz podatki od nieruchomości (15,0%).

Tabela 11 Dochody własne gminy w 2020 r.

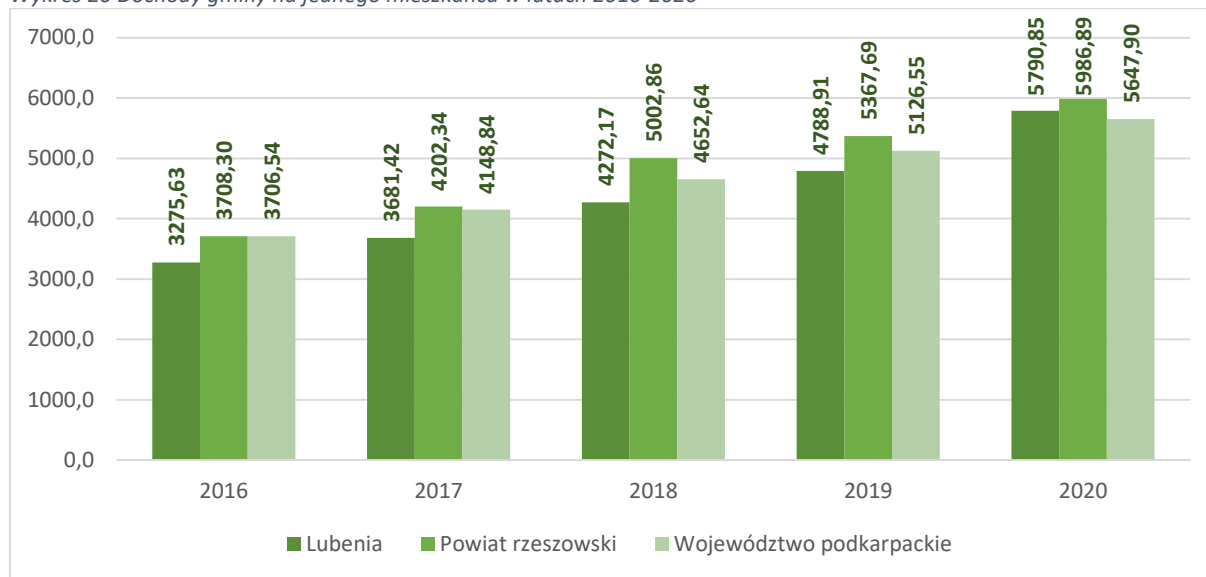
Dochody własne	Kwota [zł]	Udział [%]
razem	12 494 049,01	100%

udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	4 178 323,00	33,4%
dochody podatkowe - podatek od nieruchomości	1 870 144,56	15,0%
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - razem	1 612 816,80	12,9%
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	1 178 016,69	9,4%
wpływy z usług	892 676,14	7,1%
dochody podatkowe - podatek rolny	452 639,83	3,6%
dochody podatkowe - podatek od czynności cywilnoprawnych	300 521,19	2,4%
dochody podatkowe - podatek od środków transportowych	100 036,20	0,8%
dochody podatkowe - podatek leśny	53 918,03	0,4%
dochody z majątku	27 537,99	0,2%
wpływy z opłaty skarbowej	23 021,00	0,2%
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	20 560,97	0,2%
wpływy z opłaty targowej	19 114,00	0,2%
dochody podatkowe - podatek od spadków i darowizn	15 611,00	0,1%
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	7 727,50	0,1%
dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	1 671,00	0,0%

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Dochody gminy Lubenia w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2020 r. wyniosły 5 790,85 zł. W porównaniu do powiatu rzeszowskiego (5 986,89 zł) jest to mniej, natomiast w porównaniu do województwa podkarpackiego (5 647,90 zł) więcej. We wszystkich analizowanych jednostkach widać trend wzrostowy w latach 2016-2020. Najwyższy wzrost w dochodach na mieszkańca odnotowano w gminie Lubenia (wzrost o 76,8%).

Wykres 20 Dochody gminy na jednego mieszkańca w latach 2016-2020

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Wśród wydatków w 2020 r. dominowały wydatki na rodzinę (30,6%) oraz na oświatę i wychowanie (24,91%) - podobnie jak w latach poprzednich. Natomiast najmniejszy udział wydatków odnotowano w dziale obrona narodowa (0,01%).

Tabela 12 Wydatki budżetu gminy w 2020 r. według klasyfikacji budżetowej

Dział Klasyfikacji Budżetowej	Kwota [zł]	Udział [%]
Wydatki ogółem	32909586,6	100%
Dział 855 - Rodzina	10068791,9	30,60%
Dział 801 - Oświata i wychowanie	8198724,52	24,91%
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3102938,6	9,43%
Dział 750 - Administracja publiczna	2825790,32	8,59%
Dział 600 - Transport i łączność	2086604,59	6,34%
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	2004292,28	6,09%
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1525837,96	4,64%
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1084097,45	3,29%
Dział 852 - Pomoc społeczna	952669,58	2,89%
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	386145,53	1,17%
Dział 926 - Kultura fizyczna	185152,12	0,56%
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	119426,13	0,36%
Dział 851 - Ochrona zdrowia	91304,53	0,28%
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	75393,6	0,23%
Dział 710 - Działalność usługowa	72105,56	0,22%
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	69944,65	0,21%

Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	49718,87	0,15%
Dział 758 - Różne rozliczenia	6878,0	0,02%
Dział 752 - Obrona narodowa	3770,33	0,01%

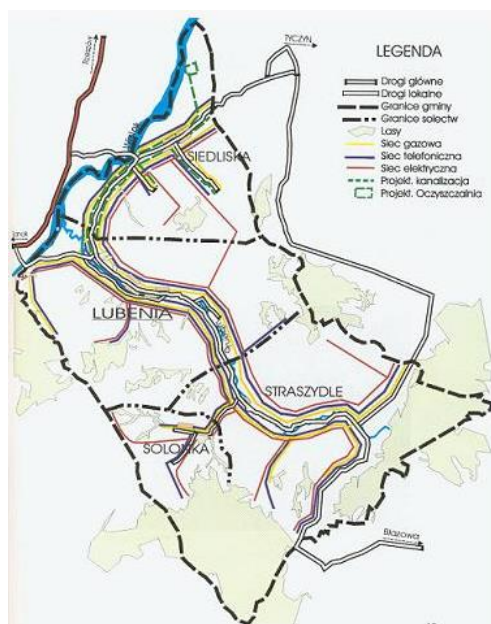
Źródło: dane GUS, 2022 r.

1.7. Infrastruktura techniczna

1.7.1. Drogi i komunikacja

Na terenie gminy Lubenia występują jedynie drogi powiatowe i gminne. Zgodnie z podziałem dróg publicznych na terenie gminy przebiega sześć dróg powiatowych. Drogi te stanowią zasadniczy układ komunikacyjny obsługujący cały teren Gminy, tj. podstawowe jednostki osadnicze i podstawowe obszary funkcjonalne. Sieć dróg powiatowych umożliwia powiązania funkcjonalne i komunikacyjne z przyległymi obszarami.

Drogi Gminne stanowią uzupełnienie sieci dróg powiatowych. Obsługują one głównie przyległą zabudowę na terenie poszczególnych miejscowości gminy.

Rysunek 6 Drogi na terenie Gminy Lubenia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

1.7.2. Infrastruktura

W 2020 r. większość mieszkań w gminie Lubenia miało dostęp do infrastruktury wodociągowej (78,5%). Nieco ponad 41% mieszkań ma dostęp do gazu sieciowego.

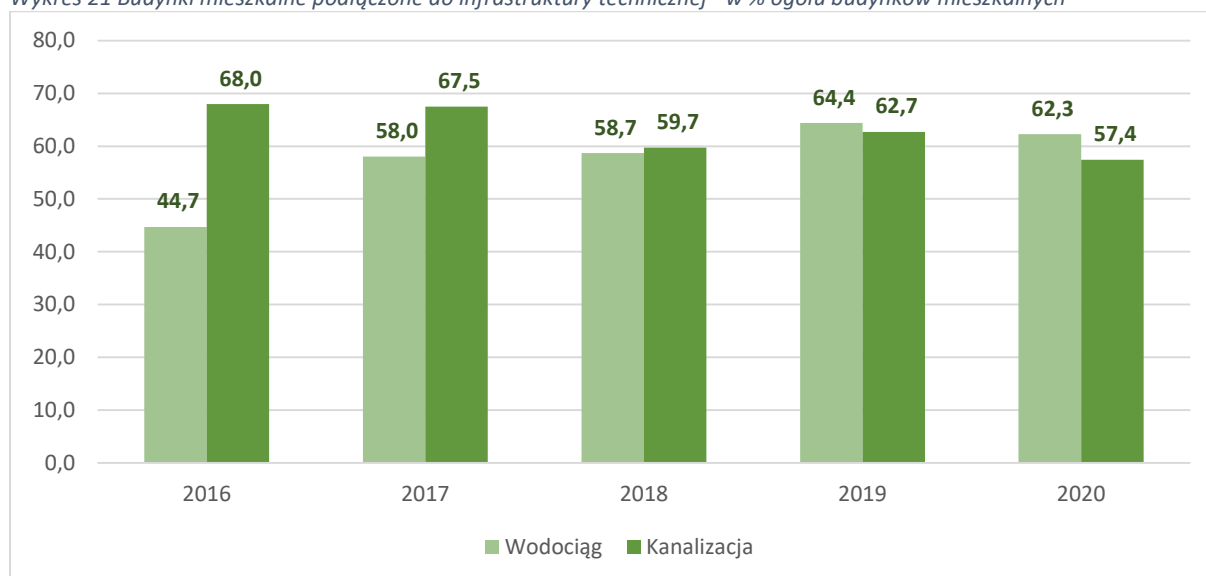
Tabela 13 Mieszkania wyposażone w instalacje - % ogółu mieszkań

Rok	wodociąg [%]	ustęp spłukiwany [%]	łazienka [%]	centralne ogrzewanie [%]	gaz sieciowy [%]
2016	78,0	76,5	71,0	57,8	39,5
2017	78,1	76,6	71,0	57,9	40,0
2018	78,2	76,7	71,2	58,1	40,8
2019	78,3	76,8	71,4	58,4	41,3
2020	78,5	77,0	71,6	58,7	42,6

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Udział budynków mieszkalnych podłączonych do wodociągu w 2020 r. osiągnął poziom 62,3%. W latach 2016-2020 udział ten wzrósł o 17,6 pp. W przypadku infrastruktury kanalizacyjnej procent budynków do niej podłączonych wyniósł 57,4% zatem znacznie zmalał – o 10,6 pp. w porównaniu do 2016 r.

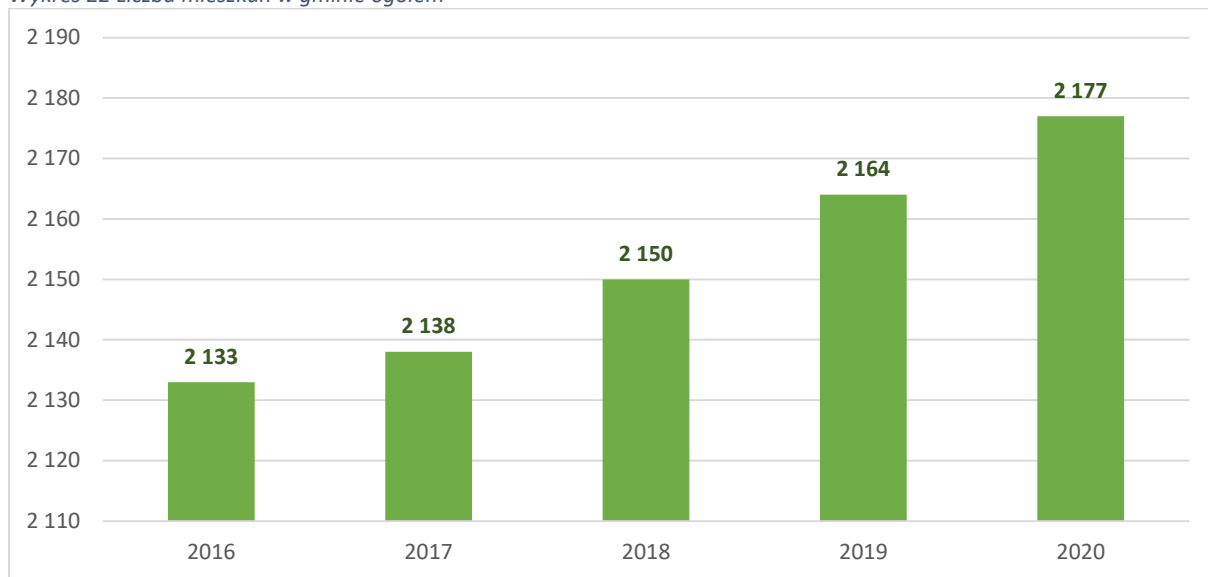
Wykres 21 Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych

Źródło: dane GUS, 2022 r.

W tym samym czasie liczba mieszkań w gminie wzrosła o 2,1%, w 2020 r. wynosząc 2 177.

Wykres 22 Liczba mieszkań w gminie ogółem

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Na terenie gminy Lubenia występują trudne warunki hydrogeologiczne na wykonanie zorganizowanego zaopatrzenia w wodę w postaci wodociągu. Dopiero od roku 2013 na terenie gminy istnieje sieć wodociągowa. W roku 2020 z sieci wodociągowej korzystało 60% mieszkańców gminy – to o 15,5 pp. więcej niż w 2016 r.

Tabela 14 Sieć wodociągowa na terenie gminy Lubenia

	2016	2017	2018	2019	2020
Długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	73,4	108,1	138,2	158,7	163,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	874	1 180	1 286	1 413	1 558
Woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	51,7	54,1	71,8	84,2	90,3
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	8,0	8,4	11,2	13,1	14,0
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]	2 855	3 394	3 535	3 708	3 860
Korzystający z instalacji – w % ogółu ludności	44,5	52,7	55,0	57,6	60,0

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Gmina Lubenia charakteryzuje się średnim stopniem skanalizowania. Całkowita długość czynnej sieci kanalizacyjnej w roku 2020 wyniosła 100,0 km i korzystało z niej 70,5% mieszkańców gminy.

Tabela 15 Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Lubenia

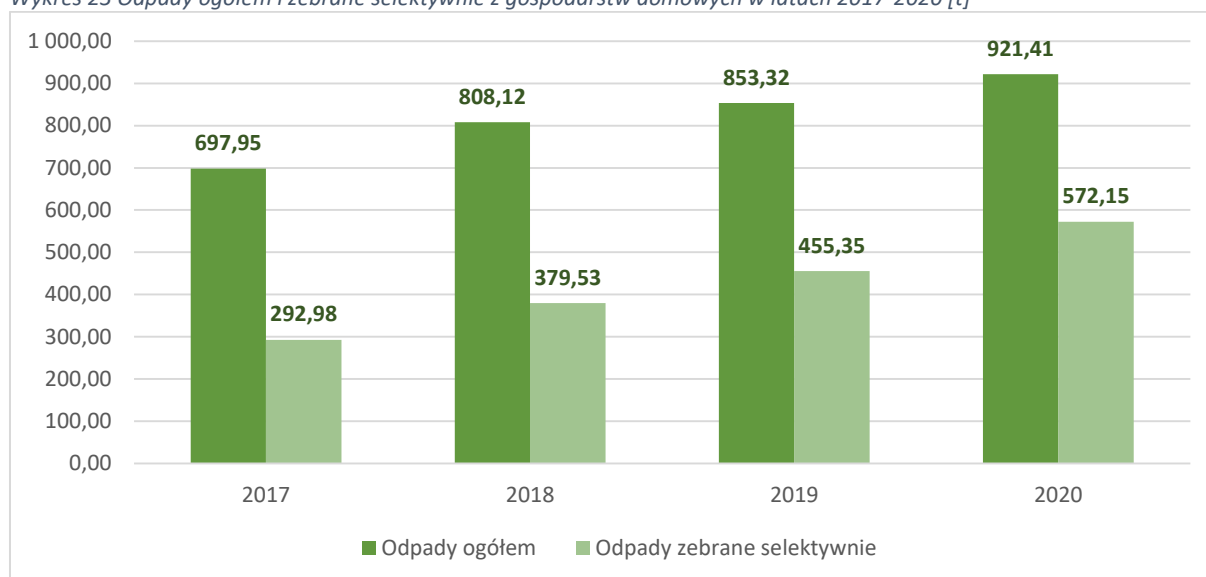
	2016	2017	2018	2019	2020

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	1 307	1 303	1 307	1 373	1 437
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną [dam ³]	175	190	157,9	175,2	207,5
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoba]	4 419	4 426	4 423	4 491	4 535
Korzystający z instalacji – w % ogółu ludności	68,8	68,7	68,8	69,7	70,5

Źródło: dane GUS, 2022 r.

W 2020 r. w gminie zebrano 921,41 ton odpadów z gospodarstw domowych. Liczba zebranych odpadów ogółem wzrosła o 32% w stosunku do 2017 r. Natomiast liczba odpadów zebranych selektywnie wzrosła aż o 95,3% co świadczy o rosnącej świadomości ekologicznej wśród mieszkańców i zwracaniu większej uwagi na segregowanie odpadów.

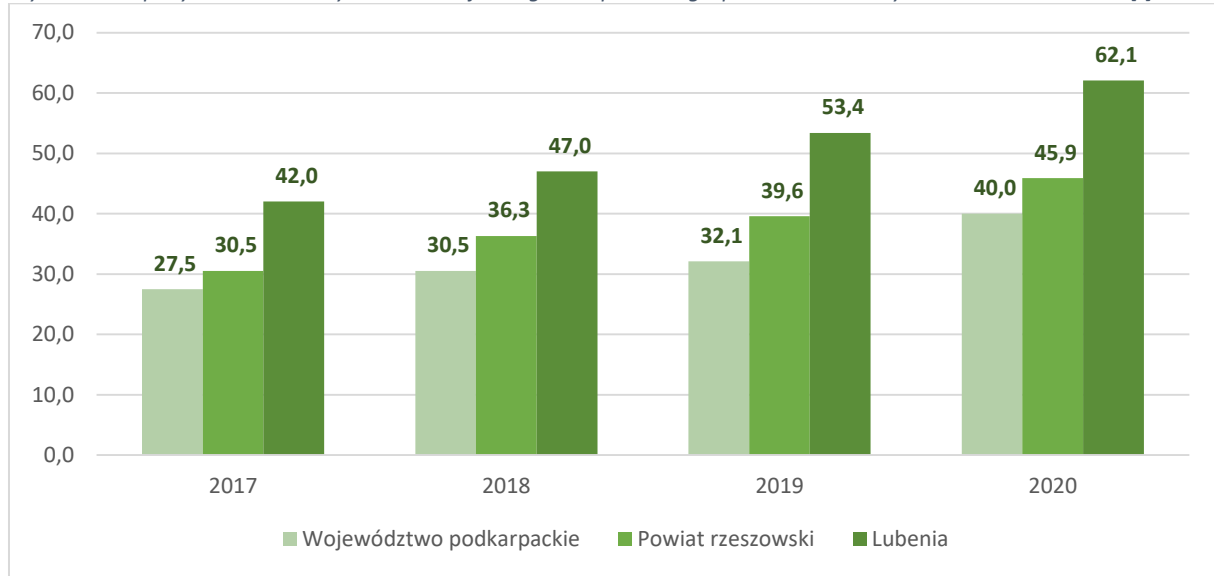
Wykres 23 Odpady ogółem i zebrane selektywnie z gospodarstw domowych w latach 2017-2020 [t]

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych stanowiły 62,1% odpadów zebranych w 2020 r. – jest to wzrost o 20 pp. w stosunku do 2016 r. W tym zestawieniu gmina Lubenia wypada zdecydowanie lepiej niż powiat rzeszowski i województwo podkarpackie gdzie udział odpadów zebranych selektywnie w 2020 r. wyniósł kolejno 45,9% i 40%.

Wykres 24 Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów z gospodarstw domowych w latach 2017-2020 [t]

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Załącznik nr 2 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Polityka przestrzenna w systemie polityk publicznych

Polityka przestrzenna należy do sfery tzw. polityk publicznych, które rozumiane są, jako sfera świadomych i zorganizowanych działań struktur państwa i społeczeństwa wokół problemów publicznych. Posługujemy się tu rozumieniem „polityk”, dotyczącym nie samego sprawowania władzy, ale działań w oparciu o przyjęte reguły. O ile polityka w ogólnym znaczeniu zajmuje się przede wszystkim sferą idei, zdobywania władzy i instrumentów jej egzekucji, to polityka publiczna, jako sfera praktyczna – przede wszystkim zagadnieniami związanymi z urzeczywistnianiem idei, i bliska jest zarządzaniu publicznemu.

Polityka przestrzenna spełnia wszystkie kryteria polityk publicznych. Jest to bowiem planowa działalność, polegająca na wykorzystywaniu znajomości dostępnych zasobów oraz praw rządzących kształtowaniem i użytkowaniem przestrzeni w celu najbardziej racjonalnego jej zagospodarowania. W ramach polityki przestrzennej władze publiczne ustalają cele i środki kształtowania zagospodarowania przestrzennego w określonych, zmiennych w czasie warunkach zewnętrznych – społecznych, ekonomicznych, technicznych, a także politycznych. Polityka przestrzenna zajmuje się określeniem celów, wraz ze sposobami ich osiągnięcia, w zakresie użytkowania i przekształcania środowiska życia

człowieka, a więc wykorzystywanego przez niego zajmowanego terytorium. Musi ona wpływać na działania podejmowane przez liczne podmioty, czynnie zmieniające kształt tego środowiska.

Obowiązek prowadzenia polityki przestrzennej zawarty jest w polskim prawie, wyznaczającym zakres formalnych kompetencji w tej sferze poszczególnych poziomów władzy.

Instrumentacja polityki przestrzennej

Wdrażanie polityk publicznych można ułożyć w tzw. drabinę interwencji: na najniższym szczeblu władze powstrzymują się od działania, a na najwyższym narzucają swoje rozwiązania, czyli eliminują wybór obywatelowi, tworząc szczególne zakazy i ograniczenia. Władze mogą działać także na rzecz zwiększania skali wyboru, które ma przed sobą obywatel. Zakres instrumentów oddziaływania jest dość szeroki: najbardziej skuteczne mogą być bezpośrednie inwestycje publiczne, realizujące potrzeby społeczne, ale też istotnie wpływające na zachowania inwestycyjne. Istnieje też sfera prawno-regulacyjna, ale jej skuteczność jest w Polsce przeceniana. Lepiej jest udoskonalać sposoby zarządzania przestrzenią, głównie poprzez zwiększanie wiedzy i poprawę dostępu do informacji o problemach specyficznych obszarów, w których żyją obywatele i funkcjonuje gospodarka. Wszystko to winno sprzyjać większej dynamice wzrostu, co jest obecnie podstawowym kryterium oceny polityk publicznych.

Większa świadomość i zaangażowanie władz w politykę przestrzenną mogą sprzyjać jej skuteczności, ale należy także liczyć w tym względzie na wzrost świadomości obywatelskiej. Zwiększanie wiedzy obywateli może spowodować wzrost poczucia identyfikacji z miejscem zamieszkania oraz świadomości własnej siły sprawczej w procesie rozwoju – to wymarzona sytuacja dla wzrostu zaangażowania obywatelskiego i kapitałowego. Zwiększanie partycypacji obywatelskiej i zaangażowania lokalnego biznesu może stanowić skuteczną przeciwwagę dla ograniczoności instrumentów sprawowania władzy.

Rekomendacje dla polityki przestrzennej

Określenie rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej ma na celu wskazanie zamierzeń, jakie należy realizować, aby osiągnąć ład przestrzenny i zrównoważony rozwój gminy. Kierunki zagospodarowania przestrzennego stanowiące podstawę prowadzenia polityki przestrzennej samorządu gminy zostały wskazane w zakresie następujących dziedzin:

1. Osadnictwo:

- 1.1. wielofunkcyjny rozwój obszaru gminy;
- 1.2. zapewnienie dostępności terenów pod rozwój funkcji mieszkaniowych wraz z towarzyszącymi im usługami;

- 1.3. zapewnienie dostępności terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą – przemysłowo-składowych;
 - 1.4. racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz kształtowanie ładu przestrzennego;
 - 1.5. zachowanie ciągłości systemów przyrodniczych;
 - 1.6. przeciwdziałanie degradacji terenów otwartych, zwłaszcza cennych pod względem kulturowym, przyrodniczym i krajobrazowym;
 - 1.7. stosowanie recyklingu przestrzeni: wykorzystywanie w pierwszej kolejności terenów opuszczonych lub zdegradowanych (brownfield) i niewchodzenie na niezagospodarowane tereny (greenfield);
 - 1.8. intensyfikacja zabudowy na terenach zainwestowanych wraz z ich regeneracją (odnową);
 - 1.9. przeciwdziałanie niekontrolowanej suburbanizacji i rozlewaniu zabudowy;
 - 1.10. ograniczenie zagospodarowania terenów predysponowanych do rozwoju funkcji rolniczej.
2. Środowisko:
- 2.1. kształtowanie struktur przestrzennych wzmacniających jakość środowiska przyrodniczego;
 - 2.2. wskazanie, poszanowanie i ochrona obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz walorów krajobrazu kulturowego (objętych ochroną prawną i planowanych do ochrony);
 - 2.3. kształtowanie sieci ekologicznej (ciągłość obszarów przyrodniczych, przewietrzanie, dostępność terenów dla celów rekreacyjnych i komunikacji pieszej);
 - 2.4. ochrona i zapewnienie drożności korytarzy ekologicznych, po ustaleniu ich przebiegu;
 - 2.5. ochrona systemu obszarów otwartych (rolnych, leśnych, naturalnych);
 - 2.6. ochrona zasobów wodnych i leśnych;
 - 2.7. wzmacnianie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i zagrożenie utraty bezpieczeństwa energetycznego;
 - 2.8. ochrona dolin rzecznych przed zabudowaniem i ich zagospodarowanie w kierunku rekreacyjnym;
 - 2.9. zachowanie kompleksów leśnych jako istotnego elementu różnorodności biologicznej i krajobrazowej ROF, pełniących ważną rolę w rekreacji i turystyce weekendowej mieszkańców obszaru;
 - 2.10. wspieranie inwestycji ograniczających emisję komunikacyjną, w tym dotyczących niskoemisyjnego taboru oraz infrastruktury transportu publicznego;
 - 2.11. zapobieganie zagrożeniom i zanieczyszczeniom środowiska spowodowanym działalnością człowieka, poprawa jakości powietrza (m.in. wymiana indywidualnych źródeł

- ciepła, kompleksowa poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej);
- 2.12. zachowanie i ochrona materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
 - 2.13. tworzenie nowych szlaków kulturowych oraz tras turystycznych wykorzystujących elementy kulturowe;
 - 2.14. zachowanie i ochrona dóbr kultury współczesnej o znaczeniu regionalnym, a także innych obiektów i urządzeń spełniających ustawowe kryteria dóbr kultury współczesnej;
 - 2.15. wykorzystanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych, w tym atrakcyjnych krajobrazowo terenów leśnych i rolnych dla rozwoju funkcji turystycznej i wypoczynkowej;
 - 2.16. rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej z uwzględnieniem zróżnicowania ich dostępności przestrzennej.
3. Infrastruktura społeczno-gospodarcza:
- 3.1. współpraca w ramach MOF Rzeszowa;
 - 3.2. rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
 - 3.3. realizacja inwestycji związanych z rozwojem usług adresowanych do osób starszych, umożliwiających tym osobom aktywny udział w życiu społecznym;
 - 3.4. poprawa dostępności do usług wyższego rzędu;
 - 3.5. rozwój infrastruktury opieki społecznej, w tym placówek stacjonarnej pomocy społecznej;
 - 3.6. rozwój i dostosowanie infrastruktury ochrony zdrowia do zachodzących zmian demograficznych (starzenie się społeczeństwa) i epidemiologicznych;
 - 3.7. wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego;
 - 3.8. kształtowanie i rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej;
 - 3.9. rozwój gospodarki rolnej i leśnej przy racjonalnym wykorzystywaniu zasobów środowiska naturalnego;
 - 3.10. zrównoważony rozwój turystyki, zwłaszcza turystyki weekendowej;
 - 3.11. rozwój gospodarczy - rozbudowa terenów inwestycyjnych w celu uzyskania wzrostu ilości miejsc pracy;
 - 3.12. wsparcie rozwoju przedsiębiorczości;
 - 3.13. rozwój rolnictwa ekologicznego i specjalistycznego;
 - 3.14. rozwój gospodarki rolnej, leśnej oraz działalności pozarolniczej;
4. Komunikacja:

- 4.1. poprawa dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej (budowa drogi Tyczyn-Czudec);
 - 4.2. rozwój połączeń z rdzeniem ROF, organizacja wydajnej sieci transportowej;
 - 4.3. wydajniejsza organizacja transportu publicznego;
 - 4.4. poprawa jakości dróg publicznych;
 - 4.5. budowa ścieżek rowerowych - stworzenie rozwiązań systemowych przez rozwój infrastruktury, powiązanie gminnych tras i ścieżek rowerowych;
 - 4.6. rozwój infrastruktury dla ruchu pieszego.
5. Infrastruktura techniczna
- 5.1. rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE); rozwój infrastruktury pozwalającej na zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie pewności zasilania odbiorców;
 - 5.2. rozwój infrastruktury technicznej w zakresie gospodarki wodnej i gazowej;
 - 5.3. budowa, rozbudowa, modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej/ oczyszczalni ścieków;
 - 5.4. rozwój infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej w celu poprawy jakości wód powierzchniowych, w tym budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków;
 - 5.5. poprawa jakości i niezawodności zaopatrzenia w wodę poprzez modernizację istniejących ujęć i stacji uzdatniania oraz tworzenie ponadgminnych systemów zaopatrzenia w wodę;
 - 5.6. rozwój infrastruktury ochrony przed powodzią;
 - 5.7. poprawa dostępu do usług telekomunikacyjnych obszarów wiejskich ROF.

Załącznik nr 3 Mapy ryzyka i zagrożenia powodziowego